

DZIENNIK URZĘDOWY KURATORJUM OKRĘGU SZKOLNEGO BRZESKIEGO

M A J

1934 R.

T R E Ś Ć :

41	Pieczęcie pryw. szkół oraz zakładów naukowych i wychowawczych	319
42	Przestrzeganie przez młodzież szk. przepisów ustawy o obow. wojsk.	319
43	Przyjmowanie do szkół państw. dzieci urzędników państw.	325
44	Ulgi kolejowe dla wycieczek szkolnych	325
45	Zaświadczenia szkolne dla ulg kolejowych	328
46	Wyzbywanie się obligacj Pożyczki Narodowej	329
47	Niszczanie linii i urządzeń telefonicznych	330
48	Kierowanie młodzieży do szkół zawodowych	330
	K o m u n i k a t y	332

CZĘŚĆ NIEURZĘDOWA.

Kilka uwag o roli lekarza szkolnego w sprawie ćwiczeń cielesnych uczeń — dr. Doroszkiewicz - Gadomska	333
Sprawozdanie ze stanu opieki higieniczno - lekarskiej w szkołach Okr. Szk. Brzeskiego w 1932/33 r.	334
Podstawy organizacyjne i zasady wychowawcze Zw. Harc. Polskiego	342
Ogłoszenia	357

CENTRALNA BIBLIOTEKA PEDAGOGICZNA
(Dabrowskiego 8)
otwarta w godzinach od 16 do 20.

**KURATOR OKRĘGU SZKOLNEGO BRZESKIEGO
 PRZYJMUJE INTERESANTÓW W PONIEDZIAŁKI
 I PIĄTKI OD GODZ. 12 DO 14-ej.**

41.

MINISTERSTWO**Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego****OKÓLNIK NR. 53.**

z dnia 23 kwietnia 1934 r. (I Praw=1005/15/34)

o pieczęciach prywatnych szkół oraz zakładów naukowych i wychowawczych.

Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego wyjaśnia, że na pieczęciach prywatnych szkół oraz zakładów naukowych i wychowawczych, o których jest mowa w okólniku Nr. 153 z dnia 29 października 1933 r. (I Org.=1005/41=33), napis winien być umieszczony w otoku, podobnie jak w pieczęciach szkół państwowych. Pole koła w środku pieczęci, gdzie na pieczęciach szkół państwowych mieści się orzeł, należy wykoryzować na umieszczenie tam nazwy miejscowości — siedziby szkoły.

Dyrektor Departamentu

(—) *Karol Makuch*

42.

MINISTERSTWO**Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego****OKÓLNIK NR. 55.**

z dnia 1 maja 1934 r. (I Praw=2542/16/34)

o przestrzeganiu przez uczącą się młodzież przepisów ustawy o powszechnym obowiązku służby wojskowej.

Stwierdzono, że większość uczącej się młodzieży nie zna przepisów, dotyczących ustawy z dnia 23 maja 1924 r. o powo-

szechnym obowiązku wojskowym, której jednolity tekst ogłoszony został w Dzienniku Ustaw R. P. Nr. 60, poz. 455 z roku 1933.

Zaniedbanie wykonania postanowień tej ustawy, jak:

- 1) niezgłoszenie się w terminie do rejestracji 18 i 20-letnich,
- 2) niestawienie się w terminie wyznaczonym na komisję poborową albo też niezgłoszenie się na wezwanie władz administracyjnych i samorządowych w sprawach wojskowych,
- 3) niezadośćczynienie obowiązkowi meldunkowemu (niezawiadomienie o zmianie adresu), lub też wyjazd zagranicę bez zastosowania się do ustalonych przepisów wojskowych, — pociąga za sobą karę aresztu do 3 miesięcy i grzywny do 3.000 zł, albo jedną z tych kar.

W znowelizowanej ustawie uchylono przepisy dawnego art. 117, według którego z każdą karą za przekroczenie powyższych przepisów łączyła się utrata prawa do odroczenia i do skróconej służby wojskowej; wobec tego, by zapobiec nieprzestrzeganiu omówionych wyżej przepisów, — Ministerstwo Spraw Wewnętrznych wydało zarządzenie do podległych władz, aby te ostatnie, które dotychczas stosowały częstokroć zbyt niski wymiar kary (przeważnie kilku złotych grzywny), obecnie nakładały kary surowsze.

Mając na uwadze dobro młodzieży, Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego poleca, aby dyrekcje i kierownictwa szkół odpowiednio pouczały i przypominały młodzieży, której to dotyczy, konieczność gruntownego zaznajomienia się ze wspomnianą ustawą, a w szczególności z przepisami art. 24—27, 34, 35, 59 ust. ostatni, 63, 66, 95 i 99 i stosowania się do nich.

Dyrektor Departamentu

(—) Karol Makuch.

Wyciąg z ustawy z dn. 23.V. 24 r. o powszechnym obowiązku wojskowym (Dz. U. R. P. Nr. 60 p, 455 z 1933 r.)

ART. 24.

Osoby, podlegające powszechnemu obowiązkowi wojskowemu, obowiązane są w ciągu miesiąca września tego roku kalendarzowego, w którym ukończą 18 lat życia, zgłosić się osobiście w urzędzie gminnym miejsca zamieszkania w dniu, przez ten urząd wyznaczonym, wraz z dokumentem, stwierdzającym tożsamość osoby, celem wciągnięcia do rejestru poborowego danego rocznika.

W razie niemożności osobistego zgłoszenia się, można zgłosić się pisemnie. Sposób pisemnego zgłoszenia się określi rozporządzenie wykonawcze.

Osoby, które nie mają miejsca zamieszkania lub których miejsce zamieszkania nie jest znane, obowiązane są zgłosić się w urzędzie gminnym, właściwym dla miejsca ich pobytu. Osoby te obowiązane są ponadto w razie zmiany miejsca pobytu, zgłosić się niezwłocznie w urzędzie gminnym nowego miejsca pobytu lub zamieszkania, który to urząd wciągnie je do swego rejestru, a o wciągnięciu zawiadomi urząd gminy miejsca poprzedniego pobytu.

Obywatele polscy, którzy w wrześniu tego roku kalendarzowego, w którym ukończyli lub ukończą 18 lat życia, przebywają poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej, obowiązani są zgłosić się w ciągu tegoż miesiąca z dokumentem, stwierdzającym tożsamość osoby we właściwym urzędzie konsularnym, który wciąga je do rejestru i wydaje im odpowiednie zaświadczenie.

Sposób sporządzania rejestru poborowych zagranicą przez urzędy konsularne normuje instrukcja Ministra Spraw Zagranicznych, wydana w porozumieniu z Ministrami Spraw Wojskowych i Spraw Wewnętrznych.

W razie zmiany miejsca zamieszkania urząd gminny (konsularny) obowiązany jest zawiadomić tę gminę (urząd konsularny), do której odnośna osoba przeniosła się.

ART. 25.

Na podstawie wyciągu metrykalnego (art. 23) i zgłoszeń (art. 24), jako też na podstawie dających się zużytkować wykazów oraz wszystkich sprawdzonych danych wciągają urzędy gminne nazwiska poborowych do rejestru poborowych danego rocznika.

Przy nazwiskach poborowych, którzy nie spełnili obowiązku zgłoszenia się w przepisany terminie, należy zamieścić uwagę, wyjaśniającą powód niezgłoszenia się lub stwierdzenia, że powód ten nie jest znany.

ART. 26.

Osoby, podlegające powszechnemu obowiązkowi wojskowemu, obowiązane są w ciągu października i listopada tego roku kalendarzowego, w którym ukończyły lub ukończą 20 lat życia, zgłosić się osobiście ponownie we właściwym (art. 24) urzędzie gminnym w dniu, przez ten urząd wyznaczonym, z dokumentem, stwierdzającym tożsamość osoby, celem podania ostatniego miejsca zamieszkania (pobytu) i sprawdzenia danych, zawartych w rejestrze poborowych.

Postanowienia art. 24 ust. 2, 3 i 6 art. 25 ust. 2, mają odpowiednie zastosowanie.

Osoby, stale zamieszkałe w określonym w ustępie 1 czasie poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej, są wolne od obowiązku ponownego zgłaszania się do rejestru w urzędach konsularnych.

Na osoby, które w terminie, określonym w ust. 1 niniejszego artykułu, z jakichkolwiek powodów nie uczyniły zadość obowiązkowi zgłoszenia się do rejestru poborowych i nie zostały z tego powodu wpisane do list poborowych rozciąga się ten obowiązek do końca roku kalendarzowego, w którym kończą 50 lat życia.

ART. 27.

Sprawdzanie rejestru poborowych rocznika, wymienionego w art. 26, ma być ukończone do dnia 1 stycznia.

Od tego terminu ma być powyższy rejestr poborowych wyłożony w urzędzie gminnym przez przeciąg dwóch tygodni do przejrzenia. O wyłożeniu rejestru do przejrzenia należy mieszkańców powiadomić sposobem, w danej miejscowości przyjętym. Każdemu mylnie pominiętemu w rejestrze, jako też każdemu mylnie do rejestru wciągniętemu, przysługuje prawo żądania uzupełnienia lub sprostowania mylnego wpisu.

ART. 34.

Każdy podlegający obowiązkowi wojskowemu ma się co roku w okresie wieku poborowego stawiać do poboru, dopóki właściwa komisja poborowa bądź to nie uzna za zdolnego do czynnej służby wojskowej lub do służby w pospolitem ruszeniu, bądź też zupełnie od służby wojskowej nie zwolni.

ART. 35.

Obowiązek stawiania się do poboru należy spełnić przed komisją poborową właściwą dla tej gminy, w której rejestrach poborowy został wykazany zgodnie z postanowieniami art. 24 - 26.

W wypadkach zasługujących na uwzględnienie, może być obowiązek stawiania się do poboru spełniony także przed komisją poborową właściwą dla miejsca pobytu w chwili poboru. Zezwoleń na to udzielają na prośbę powiatowej władze administracji ogólnej, w których listach został wpisany poborowy zgodnie z ustawą.

ART. 59 (ust. ostatni).

Poborowi, korzystający z takich odroczeń, jako też osoby, obowiązane do prowadzenia ewidencji uczniów w szkołach i zakładach, wymienionych w pkt. 2) i 3) art. 63, mają obowiązek o fakcie opuszczenia szkoły (zakładu) zawiadomić bezzwłocznie właściwą powiatową władzę administracji ogólnej, celem orzeczenia atracy prawa do odroczenia.

ART. 63.

Odroczenia terminu odbycia czynnej służby wojskowej z art. 59 pkt. 3) mogą być udzielone:

1) uczniom ostatniej klasy szkół średnich ogólnokształcących i seminarjów nauczycielskich państwowych lub prywatnych mających prawa szkół państwowych, średnich szkół zawodowych oraz innych szkół państwowych, krajowych lub zagranicznych, uznanych przez Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego za równorzędne z państwową szkołą średnią ogólnokształcącą — najwyżej do terminu wcielenia poborowych (ochotników) odbywających skróconą czynną służbę wojskową (art. 51), w tym roku kalendarzowym, w którym kończą 22 lat życia.

2) studentom szkół akademickich, tudzież uczniom (słuchaczom) zwyczajnym (rzeczywistym) innych wyższych zakładów naukowych państwowych lub prywatnych, uznanych przez Państwo za równorzędne, dalej wyższych zakładów naukowych zagranicznych, o ile uznane są przez Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego za równorzędne z krajowymi — najdalej do terminu wcielenia poborowych (ochotników), odbywających skróconą czynną służbę wojskową (art. 51), w tym roku kalendarzowym, w którym kończą 23 lat życia;

3) poświęcającym się studjom teologii wyznań chrześcijańskich dla uzyskania święceń duchownych, jak również uczniom zakładów rabinackich przez Państwo uznanych i nadzorowanych dla przygotowania się do stanu duchownego, ewentualnie w ciągu 2-ech lat po ukończeniu tych zakładów celem uzyskania stanowiska duchownego — najdalej do terminu wcielenia poborowych (ochotników), odbywających skróconą czynną służbę wojskową (art. 51), w tym roku kalendarzowym, w którym kończą 25 lat życia;

4) uczniom terminującym w rzemiośle u majstrów i terminującym w handlu, o ile wykażą się poświadczeniem właściwej izby rzemieśniczej lub równorzędnej instytucji zawodowej, względnie odpowiedniej władzy przemysłowej, do czasu ukończenia terminu, jednak najwyżej do terminu wcielenia (art. 76 ust. 2) poborowych (ochotników) — w tym roku kalendarzowym, w którym kończą 22 lat życia.

Przepisy powyższe mają zastosowanie również do osób, przebywających na obszarze wolnego miasta Gdańska.

Oznaczenie zakładów naukowych, których uczniowie bądź słuchacze są uprawnieni do żądania odroczenia czynnej służby wojskowej, oraz o ile idzie o zakłady zagraniczne, oznaczenie także warunków przyznania odroczenia, nastąpi w drodze rozporządzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, wydanego w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych, oraz z innymi właściwymi ministrami.

ART. 66.

Prośby o udzielenie odroczeń, przewidzianych w art. 59, powinny być wniesione najdalej do 14 dni po uznaniu poborowego za zdolnego do czynnej służby wojskowej. Jeżeli okoliczności, uzasadniające prawo do ubiegania się o powyższe odroczenia, powstały po wymienionych wyżej terminach, prośba powinna być wniesiona najdalej do 4 tygodni od chwili uzyskania wiadomości o tych okolicznościach.

Zgłoszenie prawa do ulgi z art. 57 powinno nastąpić najpóźniej w dniu poboru danego poborowego. Warunek ten nie dotyczy duchownych, wymienionych w art. 57 ust. 2.

Nieusprawiedliwione niedotrzymanie powyższych terminów pociąga za sobą utratę prawa do wymienionych odroczeń i ulg.

ART. 95.

Osoby, podlegające powszechnemu obowiązkowi wojskowemu, od 1-go września tego roku, w którym kończą 18 lat życia, aż do chwili stawienia się do poboru, oraz poborowi (ochotnicy), od chwili ogłoszenia im orzeczenia właściwej władzy, uznającego ich za zdolnych lub czasowo niezdolnych do czynnej służby wojskowej (art. 39 kat. A, B), jak również oficerowie tudzież szeregowi rezerwy i pospolitego ruszenia — obowiązani są zawiadamiać właściwe urzędy dla spraw meldunkowych o każdorazowej zmianie miejsca zamieszkania w sposób, określony w rozporządzeniu wykonawczem.

Temu samemu obowiązkowi podlegają oficerowie zawodowi w stanie spoczynku do 60 roku życia włącznie, podoficerowie zawodowi w stanie spoczynku do 56 roku życia włącznie, podoficerowie i szeregowi urlopowani w myśl art. 74 oraz urlopowani na ściśle określony termin wskutek czasowej niezdolności do czynnej służby wojskowej, jak również osoby, wykluczone w myśl art. 9 od służby wojskowej.

POSTANOWIENIA KARNE.

ART. 99.

Kto:

- 1) nie zgłasza się do rejestru poborowych;
  - 2) nie stawia się przed komisją poborową lub rozpoznawczą, albo przed inną władzą, powołaną do stwierdzenia zdolności do służby wojskowej;
  - 3) wyjeżdża zagranicę, naruszając przepisy, wydane w tym względzie przez Ministra Spraw Wojskowych;
  - 4) przeciwdziała należystemu ułożeniu wykazów, rejestrów i list poborowych,
- podlega karze aresztu do 3 miesięcy i grzywny do 3000 złotych, albo jednej z tych kar.

43.

MINISTERSTWO

Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

OKÓLNIK NR. 58.

dnia 4 maja 1934 r. (II S=3802/34)

W sprawie przyjmowania do szkół państwowych dzieci urzędników państwowych.

W związku z okresem zakończenia roku szkolnego Ministerstwo przypomina okólnik z dnia 16 czerwca 1932 r. Nr. II S=4958/32 w sprawie przyjmowania do szkół państwowych dzieci urzędników państwowych i poleca, aby dyrekcje państwowych szkół średnich ogólnokształcących i seminarjów nauczycielskich przy przyjmowaniu do tych szkół zgłaszających się kandydatów dawały z pośród najbardziej uzdolnionych i przygotowanych pierwszeństwo dzieciom nauczycieli wszystkich typów szkół, urzędników państwowych i inwalidów wojennych.

Jednocześnie Ministerstwo przypomina, że pierwszeństwo w przyjmowaniu do szkół oddawać należy dzieciom kawalerów orderu „Virtuti Militari“, a nadto Krzyża Niepodległości.

Podsekretarz Stanu

(—) *Kazimierz Pieracki.*

44.

MINISTERSTWO

Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

z dnia 25 kwietnia 1934 r. (Nr. I Praw=2540/53/34).

W sprawie ulg kolejowych dla wycieczek szkolnych i przy przejazdach na kolonje.

W ślad za pismem z dnia 5 marca 1934 r. Nr. I Praw=2540/22/34 Ministerstwo podaje do wiadomości i stosowania załączony odpis okólnika Ministerstwa Komunikacji z dnia 13 kwietnia 1934 r. Nr. HO. II=27/18, w sprawie ulg kolejowych dla wycieczek szkolnych i przy przejazdach na kolonje.

Załączony okólnik reguluje i wyjaśnia szczegółowo sprawę tych ulg i jest uzupełnieniem poprzednich zarządzeń Ministerstwa Komunikacji z dnia 1 lutego 1934 r. Nr. HOU=116 i z dnia 8 lutego 1934 r. Nr. HOU=116/2.

Ulgą, przyznana przez Ministerstwo Komunikacji, oznacza 75% ulgę w stosunku do normalnej opłaty taryfowej, obowiązującej w roku 1933, — utrzymuje się zatem do odwołania wymiar ulgi z roku ubiegłego.

Naczelnik Wydziału

(—) Kazimierz Dubiel

MINISTERSTWO KOMUNIKACJI

Departament Handlowo - Taryfowy

Warszawa, dnia 15 kwietnia 1934 r.

Do wszystkich Dyrekcji Okręgowych
Kolei Państwowych.

Nawiązując do okólnika z dnia 29 marca 1934 r. Nr. HO. II.235 w sprawie wydania Dodatku I do Zbioru ulg pozataryfowych na przewóz osób i bagażu na liniach normalnotorowych P. K. P. (instr. H=1=), Ministerstwo Komunikacji poleca co następuje:

Z ważnością od dnia 15 kwietnia pozycja 29 powyższej instrukcji otrzymuje następujące nowe brzmienie:

„Poz. 29. *Wycieczki szkolne i przejazdy na kolonie.*
(Ulgą ważna do odwołania).

1. Uprawnieni:

- (1) Wychowañcy wymienionych w § 31, p. 1, ustęp (1) TOBE zakładów naukowych państwowych, lub zakładów naukowych prywatnych, którym przyznano prawa szkół państwowych, lub które postawione zostały narówni z zakładami państwowymi;
- (2) Wychowañcy zakładów naukowych, nie mających praw szkół państwowych;
- (3) Wychowañcy ochronek i burs i t. p. instytucyj o charakterze zakładów wychowawczych;
- (4) Młodzież wysyłana na kolonie przez szkoły lub instytucje dobroczynne, w wieku do 18 lat;

- (5) Czynniki członkowie związków harcerskich (ogłoszonych w Dzienniku Taryf i Zarządzeń Kolejowych), w wieku do 22 lat, przy wycieczkach wychowawczych lub w celach sportowych;
- (6) Nauczyciele i nauczycielki szkół powszechnych na podstawie zaświadczeń przełożonych władz szkolnych;
- (7) Personel nauczycielski lub inne osoby o charakterze nadzorczym, towarzyszące przy przejazdach zbiorowych na wycieczki lub kolonie osobom, o których mowa pod 1) do 5).

2. Warunki stosowania.

Ulgę stosuje się w wagonach II i III klasy pociągów osobowych w dowolnych relacjach pod warunkiem, iż w wycieczce lub wyjeździe na kolonję bierze udział co najmniej 10 osób uprawnionych.

Osoby, o których mowa pod 1 (7) korzystają z ulgi pod warunkiem, iż ilość ich nie przekracza 1 osoby na każdych 10 wychowañców, dzieci lub harcerzy.

Celem uzyskania ulgi dla osób, o których mowa w p. 1 (1), właściwa władza szkolna powinna zwrócić się do stacji wyjazdów z pisemnym zgłoszeniem przejazdu zbiorowego na formularzu wg. wzoru Nr. 3 TOBE, najpóźniej na 24 godziny przed rozpoczęciem przejazdu.

Celem uzyskania ulgi dla osób, o których mowa w p. 1 (2), (3), (4), (5) i (6), musi być uprzednio wyjednanie w D.O. K.P., w obrębie której leży stacja wyjazdu, pozwolenie na zastosowanie ulgi, z zachowaniem wymagań § 32, p. 2 ust. (4) TOBE. O udzieleniu ulgi powiadamia D.O.K.P. na druku, stanowiącym równocześnie zaświadczenie na prawo otrzymania biletów ulgowych. Przytem podania, dotyczące wychowañców szkół, o których mowa w p. 1 (2), powinny być poparte przez przełożoną władzę państwową szkolną (Kuratorjum odnośnego okręgu szkolnego).

Przy wycieczkach uczniów wszelkich (zatem także państwowych) publicznych szkół *dokształcających* zawodowych, wymagane jest również zezwolenie D.O.K.P., udzielane tylko na podstawie pisemnego podania kierownictwa szkoły, popartego przez Kuratorjum odnośnego okręgu szkolnego.

3. *Oplaty.*

Ceny biletów ulgowych na pociągi osobowe wynoszą *połową opłat podanych w tabeli „B”*. Oplatę za każdą osobę zao-
kręglą się jednak do najbliższej liczby, podzielonej przez 5.

Na 10 osób, wymienionych w punkcie 1, w ustępie (1) do (5) przewozi się ponadto jedną niezamozną osobę uprawnio-
ną *bezpłatnie*.

4. *Ograniczenia.*

Przejazd w pociągach pośpiesznych dozwolony jest tylko
na podstawie każdorazowego zezwolenia Dyrekcji O.K.P. i to
jedynie za uiszczeniem pełnej dopłaty dodatkowej za pośpiech
według tabeli „B”.

p. o. Dyrektora Departamentu

(—) *Ceceniowski.*

45.

MINISTERSTWO

Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

dnia 15 maja 1934 r. (Nr. I Praw=2540/62/34).

Ulgi kolejowe — zaświadczenia szkolne.

W związku ze zmianą postanowień taryfowych o ulgo-
wych przejazdach młodzieży szkolnej, jaka nastąpiła z dniem 1
stycznia 1934 r., zmieniony został również z tym dniem wzór
zaświadczenia szkolnego, jakie wydają zakłady naukowe do uzy-
skania zniżki kolejowej (TOBE wzór Nr. 1) przy przejazdach
pojedynczych.

Ze względu jednak na posiadane w szkołach zapasy za-
świadczeń wzoru, obowiązującego do dnia 1 stycznia b. r., Mi-
nisterstwo Komunikacji poleciło organom kolejowym w okresie
przejściowym — do czasu wyczerpania tych zapasów — hono-
rować zaświadczenia wydane na blankietach dawnego wzoru.

Prowizorium to nie może jednak być zbyt długie, gdyż
dawne zaświadczenia, stosownie do ówczesnych przepisów tary-
fowych, opiewają na 50% zniżki od taryfy normalnej, natomiast
w myśl nowych przepisów młodzież szkolna korzysta przy prze-
jazdach pojedynczych z ulgi według stałej tabeli ulgowej szó-

stej (B), co dezorientuje służbę kolejową, i może powodować
przykre w skutkach nieporozumienia.

Wobec tego Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświe-
cenia Publicznego zarządza, aby do czasu wydrukowania i za-
opatrzenia się szkół w nowe zaświadczenia dodawać na daw-
nych blankietach odbitą stemplem uwagę o treści: „Ulga według
tabeli szóstej (B)”, o ile nabyte ostatnio blankiety zaświadczeń
nie zostały jeszcze w ten sposób ostemplowane przez Drukarnię
Państwową.

Dyrektor Departamentu

(—) *Karol Makuch.*

46.

MINISTERSTWO

Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

dnia 5 maja 1934 r. Nr. I R=3882/34.

*Ostrzeżenie przeciw przedwczesnemu wyzbywaniu się obligacyj
Pożyczki Narodowej.*

Na skutek pisma Pana Komisarza Generalnego Pożyczki
Narodowej z dnia 24 kwietnia 1934 r. Nr. 4476/34 proszę o
ostrzeżenie podległego personelu przed zawieraniem transakcyj
sprzedaży obligacyj Pożyczki Nar. przed ich otrzymaniem oraz
przed unormowaniem przez Pana Ministra Skarbu sprawy cesyj
z uwagi na to, iż obligacje Pożyczki Narodowej, jako papier
imienny, będą wydawane wyłącznie pierwotnym nabywcom
(subskrybentom).

Obligacje Pożyczki Narodowej będą opiewały na złote w
złocie, co w związku z wysokim (6%) oprocentowaniem sta-
nowi niewątpliwie dobrą lokatę kapitałów. Z tych względów obli-
gacje te będą poszukiwane w obrotach, a niemniej instytucje
kredytowe umożliwią, zwłaszcza słabszym posiadaczom, lombard
obligacyj w kursie możliwie wysokim. Wyzbywanie się przeto
obligacyj za cenę niższą od ceny nabycia naraża nie tylko na po-
ważne straty subskrybentów, lecz ponadto musi być uznane za
szkodliwe dla interesu państwowego. Zawieranie takich transak-
cyj jest niemniej ryzykowne dla nabywców, którzy narażeni są
na odmowę ze strony Placówek subskrypcyjnych wydania obli-
gacji.

Dyrektor Departamentu

(—) *Karol Makuch.*

47.

K u r a t o r j u m**Okręgu Szkolnego Brzeskiego**

dnia 27 kwietnia 1934 r. (Nr. O=10342/34).

Niszczenie linii i urządzeń telefoniczno-telegraficznych.

Stwierdzono iż linje i urządzenia telefoniczno-telegraficzne przy torach kolejowych i drogach publicznych służą b. często dla młodzieży wiejskiej za przedmiot niewłaściwej zabawy przez masowe tłuczenie izolatorów na słupach, przerywanie przewodów, narzucanie gałęzi na druty, lub linek z przywiązany kamieniem i t. p.

Swawola ta naraża Skarb Państwa na poważne straty materialne, a komunikacja telefoniczno-telegraficzna cierpi na sprawności.

Rodzice lub opiekunowie nieletnich sprawców takich uszkodzeń są w drodze sądowej pociągani przez Dyрекcje Poczty i Telegrafów do odpowiedzialności materialnej i narażeni częstokroć na znaczne wydatki, np. odszkodowanie za jeden izolator uszkodzony wynosi 5 zł. oprócz kosztów sądowych.

W związku z powyższem polecam Pp. Inspektorom Szkolnym i ogółowi nauczycielstwa szkół powszechnych pouczyć młodzież szkolną w drodze pogadanek o ważności środków komunikacyjnych, jakimi są telegraf i telefon, o konieczności otoczenia opieką tych urządzeń, o stratach Skarbu Państwa i o przykrych konsekwencjach, jakie za sobą pociągają uszkodzenia przewodów telefoniczno-telegraficznych.

Pożądanem jest również zwrócenie uwagi na powyższe rodzicom młodzieży wiejskiej.

Kurator Okręgu Szkolnego

(—) R. Petrykowski

48.

K u r a t o r j u m**Okręgu Szkolnego Brzeskiego**

dnia 15 maja 1934 r. (Nr. 12274/34)

Kierowanie młodzieży do szkół zawodowych.

Celem poinformowania młodzieży i jej rodziców o szkołach zawodowych, istniejących na terenie Okręgu Szkolnego

Brzeskiego, podane są w niniejszym numerze Dziennika Urzędowego Kuratorjum O. S. Brzeskiego ogłoszenia o warunkach przyjęcia, pobytu, uprawnieniach i umiejętnościach, jakie poszczególne szkoły zawodowe dają.

Wobec zbliżającego się końca roku szkolnego i opuszczania szkół powszechnych przez nowe zastępy młodzieży, przed którą staje zagadnienie wyboru zawodu i pracy dla dobra Państwa i własnej jej egzystencji — zwracam uwagę na te ogłoszenia i polecam je odpowiednio wykorzystać.

Kurator Okręgu Szkolnego

(—) R. Petrykowski

Otrzymują: Pp. Inspektorowie Szkolni, Dyrekcje Szkół Średnich Ogólnokształcących, Zakłady Kształcenia Nauczycieli i Szkoły Zawodowe Państwowe i Prywatne Okręgu Szkolnego Brzeskiego.

Komunikaty.**KOMUNIKAT****Kuratorjum Okręgu Szkolnego Brzeskiego**

o zamknięciu prywatnej koedukacyjnej szkoły powszechnej z polskim i żydowskim językiem nauczania Nochema Kunszta w Sokółce przy ul. Dąbrowskiego 9.

Zgodnie z § 23 rozporządzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 7 czerwca 1932 r. o prywatnych szkołach oraz zakładach naukowych i wychowawczych (Dz. U. Rz. P. Nr. 50, poz. 473) Kuratorjum podaje do publicznej wiadomości, że orzeczeniem Kuratora Okręgu Szkolnego Brzeskiego z dnia 7.III. 1934 r. Nr. I 4232/34, zostaje zamknięta z dniem 15 czerwca 1934 r. prywatna koedukacyjna szkoła powszechna z polskim i żydowskim językiem nauczania Nochema Kunszta w Sokółce przy ul. Dąbrowskiego Nr. 9.

CZĘŚĆ NIEURZĘDOWA

Poświęcona pracy nauczycielstwa w szkole i poza szkołą.

*Dr. Doroszkiewicz-Gadomska
Wizytatorka higieny.*

**Kilka uwag o roli lekarza szkolnego
w sprawie ćwiczeń cielesnych uczniów.**

Liczne zwalniania się dziewcząt z ćwiczeń cielesnych, i niedostateczne wskutek tego wyniki w powyższej dyscyplinie szkolnej, są przedmiotem obrad i trosk rad pedagogicznych i sfer rodzicielskich, którym wszak rozwój fizyczny kobiet, obecnej doby, niejako z urzędu leży na sercu. Do przyczyn tłumaczących to zjawisko zaliczyłabym przede wszystkim łatwość męczenia się i niewytrzymałość na wysiłki fizyczne wieku pokwitania młodzieży żeńskiej. I tutaj zadanie lekarza szkolnego jest bardzo utrudnione, gdyż każda przesada w tym czy przeciwnym kierunku, zbytnej surowości, czy też nadmiernej pobłażliwości może się odbić ujemnie na organizmie rosnącym. Z drugiej strony niedostateczna ilość czasu, jaką lekarz ma przeznaczoną na opiekę lekarską w szkole, nie pozwala na systematyczną obserwację organizmów wątlejszych. Niedopuszczalne jest jednak rozwiązanie sprawy albo zbyt surowym traktowaniem zgłoszeń, gdyż nawet jeden wypadek przeoczenia rzeczywistej niedomogi i z tem związanej niemożności ćwiczenia, powoduje na długi czas zniechęcenie rodziców i dzieci do ćwiczeń cielesnych albo też, co częstsze (może właśnie w obawie przed wyżej wymienionym skutkiem) stosowanie *larga manu* zwolnień przy lada kaprysie dziewczęcia.

Wyjście z tej sytuacji jest rzeczą pilną i palącą. Najskuteczniejsze podejście do sprawy będzie — dobrze zrozumiana indywidualizacja. Zapewne, że podział na 2 grupy w nowych programach częściowo ułatwia zadanie, jednak pewne przejściowe załamywania i w jednej i drugiej grupie wymagają ciągłej obserwacji i znajomości ćwiczących. Przede wszystkim sama nauczycielka ćwiczeń cielesnych, umiejąca dobrze patrzeć, natychmiast zauważy, jak dziewczęta reagują na dane ćwiczenia, i w wypadkach wątpliwych winna znaleźć zawsze u lekarza, fachowe i decydujące uzasadnienie swoich spostrzeżeń.

Głównym tedy motorem musi tu być lekarz szkolny i zadanie to winien on postawić na czoło swych prac higieniczno-lekarskich w szkole.

Stwierdzone są już bowiem dziś doskonale rezultaty ćwiczeń cielesnych, umiejętnie dozowanych i pod kierownictwem lekarza, właśnie u organizmów z pewnymi niedomogami serca, właściwymi omawianemu wiekowi (serce małe, szmery czynnościowe itp.), z niedorozwojem klatki piersiowej, anemią, chlorozą itp. Lecz na tem nie kończy się rola lekarza szkolnego. Do nas należy, jako do ludzi jedynie kompetentnych zwalczać obawy i niechęć tak młodzieży, jak i rodziców przez pogadanki i konferencje z zainteresowanymi. Musimy wpoić w nich przekonanie, że zdrowie i normalny rozwój dziatwy jest nam tak bliiski jak im samym.

SPRAWOZDANIE

ze stanu opieki higieniczno-lekarskiej w Szkołach Okręgu Szkolnego Brzeskiego w roku 1932/33.

Z chwilą wprowadzenia przymusowego nauczania wyłoniła się — jako problem państwowo-społeczny — sprawa stworzenia nie tylko warunków zdobycia wiedzy, ale i pomyślnego rozwoju organizmu, który najważniejszy okres swego życia spędza w szkole. Zagadnienie to znalazło już dzisiaj należyte zrozumienie i wagę. Dlatego też poniższy przegląd tych warunków, wykazanie braków, pomimo trudności finansowych, może w pewnej mierze ukrzepić dążenia do poprawy.

I. SZKOŁY POWSZECHNE.

Z danych, posiadanych o publicznych szkołach powszechnych wynika, że stan budynków, nie odpowiada często elementarnym wymaganiom higieny. Największe braki przedstawiają kubatura i powierzchnia izb szkolnych, utrudniona wentylacja przez okna z powodu ich zaklejania, niska temperatura w izbach i brak szatni; to ostatnie powoduje rozbieranie się dzieci w zimnych sieniach, albo wieszanie w izbach szkolnych wierzchniego ubrania, co szczególnie w dni słotne jest wysoce niehigieniczne. Klozety w szkołach wiejskich są zupełnie nieodpowiednie, zimne, przeważnie brudne, zbyt oddalone od budynku szkolnego i często wspólne dla chłopców i dziewcząt. Rozbicie szkoły w kilku punktach osiedla uniemożliwia nadzór nad stanem sanitarnym szkół. Wysiłki w celu poprawy tego stanu rzeczy dały już rezultaty, gdyż w roku sprawozdawczym liczba izb nieodpowiednich (poniżej 30 mtr.²) zmniejszyła się z 36% na 20%, natomiast powiększyła się ilość izb i to znacznie, bo o 447 o powierzchni do 40 mtr.², a powyżej 40 mtr.² o 158 izb. Budowa specjalnych budynków szkolnych również posuwa się

naprzód. Wprawdzie pewna ilość budynków rozpoczętych, z braku środków, stoi niewykończona, niektóre jednak zostały już oddane do użytku (Brześć n.B., Sokółka).

Specjalnych kąpielisk dla szkół publicznych niema. Dzieci korzystają w miastach z ulgowych kąpielisk miejskich, lub finansowanych przez miasto, tak jak to ma miejsce w Białymstoku, Brześciu n.B. i Łomży. W innych, jak Pińsk, Sokółka i Bielsk, niema kąpielisk miejskich. Pozostaje indywidualne wysyłanie dzieci do kąpeli. Po wsiach jest jeszcze gorzej, gdyż zdarza się, iż w całym osiedlu niema ani jednej miednicy, zatem niema mowy nawet o normalnem umyciu dziecka.

Kolonje i półkolonje organizowano w większych miastach, jak Brześć n.B., Białystok, Łomża, Sokółka. Finansują tę akcję Magistraty, Fundusz Bezrobocia, tow. „Przystań“, Poleskie Tow. Kolonij Letnich w Brześciu n.B. i organizacje, jak Z.P.O.K. W roku sprawozdawczym korzystało z kolonij i półkolonij 6613 dzieci, mniejsza ilość niż lat poprzednich, szczególnie w Brześciu z powodu budowy własnego pomieszczenia na 200 dzieci w Tomaszówce i zwiększonych na ten cel wydatków. Dzieci są kwalifikowane przez wychowawców, lekarzy szkolnych, miejskich, Kas Chorych lub Ośrodków Zdrowia. Wybierano przedewszystkiem dzieci skrofuliczne i anemiczne. Dzieci te otrzymywały 3-krotny posiłek, werandowały, w ogrodach miały urządzone gry i zabawy. Rezultaty były oczywiście dodatnie.

Dożywianie dzieci szkół powszechnych odbywało się bardzo niejednolicie. W miastach, szczególnie większych, gdzie komitety rodzicielskie dobrze funkcjonują i zrzeszenia społeczne, jak „Przystań“, Z.P.O.K. przychodzą z pomocą, duży procent dzieci jest dożywianych. Np. Białystok dożywia 2.250 dzieci — wydano im 165.000 śniadań, Brześć n.B. dożywia 825 dzieci. Natomiast na wsi sprawa ta przedstawia się niekorzystnie, rodzice bowiem na razie patrzą na tę akcję niechętnie, nie doceniając wartości dowozu kaloryj do organizmu, „nie chcą dawać i nie chcą brać“.

Stan opieki higieniczno-lekarskiej w szkołach powszechnych jest niezadawalający. Tylko kilka miast w Okręgu ma swoich lekarzy szkolnych, a mianowicie Brześć n.B., Białystok (jeden lekarz na kilkanaście szkół, od 1.I.34 ma być drugi), Ostrołęka i Sokółka. Inne miasta albo lekarza nie posiadały, albo ze względów oszczędnościowych w ostatnich czasach posterunki te zwinęły, jak to miało miejsce w Łomży, gdzie do 1.VII.33 było nawet 2 lekarzy dla szkół powszechnych. Lekarze szkół powszechnych przeważnie zajmują się leczeniem dzieci, gdyż takie wymagania stawiają im Magistraty, z tych też powodów

Kuratorjum nie posiada danych liczbowych z badań indywidualnych. Jeszcze gorzej przedstawia się opieka lekarska nad publicznymi szkołami wiejskimi. Opieka ta spoczywa w rękach lekarzy powiatowych lub rejonowych. Liczba ich została również w roku sprawozdawczym zmniejszona przez sejmiki; lekarzy rejonowych jest zaledwie trzech w powiecie białostockim i trzech w brzeskim, opieka jest niesystematyczna i daleka od spełniania choć w części swoich zadań (nierazko lekarz taki albo odwiedzi raz do roku szkołę, albo nawet i na to nie ma czasu, najczęściej wizytuje ją w okresie wybuchu epidemji). Bardzo dobrze zorganizowana jest opieka w powiecie bielskim, gdzie lekarz powiatowy poświęca wiele czasu szkołom i ma do pomocy w Ośrodku Zdrowia higienistkę szkolną, która wizytuje szkoły, czyni przegląd dzieci, co bardzo podniosło kulturę higieny na tym terenie.

II. Szkoły średnie ogólnokształcące, seminarja nauczycielskie i szkoły zawodowe.

Stan budynków tych szkół przedstawia się naogół dość dobrze (prócz nielicznych wyjątków), odpowiadają bowiem wymaganiom higieny. Budynki szkół prywatnych uległy wyraźnej poprawie, gdyż poprzednio stan ich higieniczno-sanitarny był daleko gorszy. We wszystkich budynkach rządowych był przeprowadzony remont mniejszy, Kapitałnego remontu dokonano w gimnazjum w Kobryniu, co przyczyniło się do unormowania pracy w szkole. W gimnazjum Anny Jabłonowskiej w Białymstoku wzniesiono nową salę gimnastyczną, której brak był wielką przeszkodą w prowadzeniu lekcji ćwiczeń fizycznych.

Urządzenia kąpielowe posiadają nieliczne szkoły, a mianowicie państw. seminarja nauczycielskie w Białymstoku i Pruzanie, szkoła zawodowa żeńska w Białymstoku, gimn. prywatne „Tarbut“ w Brześciu n.B. i gimnazjum O.O. Jezuitów w Pińsku. W innych miastach młodzież korzysta z kąpielisk miejskich po cenach ulgowych. Pozatem kontrola czystości prowadzona jest stale przez wychowawców i lekarzy szkolnych.

Opieka higieniczno-lekarska jest zorganizowana na terenie wszystkich szkół średnich. Zaznaczyć należy, że ilości godzin, przeznaczone dla lekarzy szkół średnich, są niewystarczające. Pomimo to badania indywidualne są dokonywane wszędzie, niestety tylko raz do roku, co uniemożliwia obserwację rozwoju organizmu i utrudnia akcję zapobiegawczą. Najwięcej uwagi poświęcają lekarze rekonwalescentom i stanowi wychowania fizycznego. Prawie wszyscy lekarze bywają na posiedzeniach rad pedagogicznych, interesują się sprawami szkolnymi, wygłaszają systematycznie pogadanki, są w porozumieniu z rodzicami i zdobywają sobie należne w życiu szkolnym stanowisko.

Higienistka szkolna jest tylko w państwowym gimnazjum im. Anny Jabłonowskiej w Białymstoku. Praca jej umożliwiła lekarce szkolnej wykorzystanie swego czasu dla profilaktyki.

Lekcje higieny w szkołach klas 7 nie są wszędzie wprowadzone. Istniejące i nowopowstające Koła Młodzieży P.C.K. przy szkołach znakomicie przyczyniają się do propagandy higieny w szkole.

Pomoc dentystryczna w szkołach średnich nie odpowiada potrzebom w tej dziedzinie z powodu braku gabinetów i za małej ilości godzin, przeznaczonej na ten cel. To też główną uwagę lekarze dentyści zwracają na młodzież, kończącą szkoły.

Dożywianie dzieci w szkołach średnich naogół przedstawia się zadowalająco. W niektórych szkołach wszystka młodzież je śniadania przymusowo, w innych jest to dowolne, w każdym razie uwzględniane jest w poważnym odsetku bezpłatne dożywianie uczniów, niezamożnych. Akcja ta jest w rękach kół rodzicielskich kół młodzieży P.C.K., często finansowana przez Fundusz Pracy, zawsze dobrze postawiona. To też z całą pewnością można twierdzić, że w szkołach średnich dziatwy głodującej niema.

ChOROBY zakaźne wśród młodzieży szkolnej w szkołach średnich państwowych i prywatnych oraz państwowych seminarjach nauczycielskich za rok 1932/33 — dane z 37 szkół, znajdujących się pod opieką lekarską.

Wykaz liczbowy.

liczba uczniów zbadanych	chłopcy	dziewczęta	ogółem
Płonica (szkarlatyna)	6	4	10
Odra	31	29	60
Różyczka	3	5	8
Ospa naturalna	—	1	1
“ wietrzna	—	1	1
Krztusiec (koklusz)	1	1	2
Błonica (dyfteryt)	2	1	3
Świnka	24	9	33
Drewnica karku	1	—	1
Tyfus plamisty	—	—	—
“ brzuszny	7	2	9
“ powrotny	—	—	—
Biegunka krwawa	—	—	—
Zapalenie płuc	18	7	25

Gruźlica ogółem	76	31	107
Influenza	407	200	607
Jaglica	33	20	53
Świerzba	6	3	9
Wszawica	—	45	45
Umarło	1	—	1
	1	—	1

Choroby zakaźne wśród młodzieży w szkołach zawodowych państwowych i prywatnych za rok 1932/33 — dane z 11 szkół, znajdujących się pod opieką lekarską.

Wykaz liczbowy.

liczba uczniów zbadanych	chłopcy	dziewczęta	ogółem
Płonica (szkarlatyna)	6	3	9
Odra	41	44	85
Różyczka	4	5	9
Ospa naturalna	—	—	—
“ wietrzna	5	3	8
Krztusiec (koklusz)	5	3	8
Błonica (difteryt)	1	—	1
Świnka	4	5	9
Drętwica karku	—	—	—
Tyfus plamisty	—	—	—
“ brzuszny	4	1	5
“ powrotny	—	—	—
Biegunka krwawa	—	—	—
Zapalenie płuc	7	2	9
Gruźlica ogółem	35	20	55
Influenza	111	66	177
Jaglica	10	—	10
Świerzba	5	2	7
Wszawica	3	18	21
Umarło	—	—	—

3) Sprawozdanie liczbowe chorób zakaźnych obejmuje szkoły średnie państwowe i prywatne, seminarja nauczycielskie oraz szkoły zawodowe państwowe i prywatne.

Jak wynika z zestawienia liczba zachorzeń na choroby zakaźne jest względnie nieduża, odra może więcej dała się we znaki (145). Za to grypa panuje w szkołach epidemicznie, szerzy się szczególnie w okresie jesiennym bardzo łatwo, dzięki może niedostatecznej izolacji i lekceważeniu przez społeczeństwo tej

tak zwanej „lekkiej“ zarazkowej choroby, która jednak w skutkach bywa zwłaszcza u młodzieży punktem wyjścia dla gruźlicy.

W przypadkach gruźlicy według sprawozdań była młodzież jużto urlopowana, jużto kierowana do poradni przeciwgruźliczych na obserwację.

Kilkoro z początkującą czynną było zwolnionych zupełnie. Jeden wypadek zapalenia opon mózgowych skończył się śmiercią.

Wszystkie wypadki jaglicy były kierowane do poradni przeciwjagliczych, leczone, a jako postacie suche nie były izolowane.

Zestawienia statystyczne z kart zdrowia młodzieży według danych ze sprawozdań lekarzy szkolnych szkół średnich państwowych i prywatnych oraz państwowych seminarjów nauczycielskich za rok 1932/33.

Dane z 37 szkół, znajdujących się pod opieką lekarską.

Wykaz liczbowy.

liczba uczniów zbadanych	chłopcy	dziewczęta	ogółem
Odżywianie złe	365	306	671
Powiększenie gruczołów, chłonnych zewnętrznych	749	621	1370
Skrzywienie kręgosłupa	95	122	217
Krzywica	173	128	301
Wady serca	41	48	89
Przepuklina	14	4	18
Gruźlica a) płuc czynna ew potwierdzona badaniem bakterjologicznym.	14	4	18
“ b) gruczołów śródpiersiowych.	53	19	72
“ c) kostna	8	8	16
“ d) innych narządów, ogółem	1	—	1
			107
Oddychanie przez usta	33	33	66
Próchnica zębów	2707	1201	3908
Wady mowy	4	5	9

“ wzroku	596	287	683
“ sluchu	34	35	69
Częste krwotoki z nosa	27	35	62
Przewlekłe bóle głowy	136	76	212
Kaleki	17	11	28

Zestawienie statystyczne z kart zdrowia młodzieży według danych ze sprawozdań lekarzy szkolnych szkół zawodowych w y c h państwowych i prywatnych za rok szkolny 1932/33 — dane z 11 szkół, znajdujących się pod opieką lekarską.

Wykaz liczbowy.

liczba uczniów zbadanych	chłopcy	dziewczęta	ogółem
Odżywianie złe	222	32	254
Powiększenie gruczołów, chłon- nych zewnętrznych	110	26	136
Skrzywienie kręgosłupa	15	4	19
Krzywica	14	8	22
Wady serca	18	2	20
Przepuklina	5	1	6
Gruźlica a) płuc czynna ew po- twierdzona bada- niem bakterjolo- gicznym	9	4	13
“ b) gruczołów śród- piersiowych	18	11	29
“ c) kostna	3	—	3
“ d) innych narządów, ogółem	5	5	10
Oddychanie przez usta	35	20	55
Próchnica zębów	36	8	44
Próchnica zębów	27	20	47
Wady mowy	4	1	5
“ wzroku	59	60	119
“ sluchu	11	5	16
Częste krwotoki z nosa	14	5	19
Przewlekłe bóle głowy	21	28	49
Kaleki	5	2	7

Stan zębów młodzieży i wyniki pomocy dentystycznej w państwowych szkołach średnich i seminarjach nauczycielskich oraz w prywatnych średnich i zawodowych prywatnych i państw. za rok szkolny 1932/33.

Dane z 24 szkół mających pomoc dentystyczną.

	Dane bezwzględne
Liczba młodzieży zbadanej ogółem	6.316
Liczba młodzieży, mającej zęby zupełnie zdrowe	998
Założono plomb	2.810
Pni usunięto	588
Kamień usunięto	530
Zapalenie miazgi św. zgorzeli wyleczono	933

Podstawy organizacyjne i zasady wychowawcze Związku Harcerstwa Polskiego.

(Referat nadesłany przez Ministerstwo W. R. i O. P.)

Harcerstwo Polskie powstanie swe zawdzięcza organizacjom ideowym młodzieży, które za cel swój przyjęły dążenie do niepodległości Polski i przygotowanie do walki zbrojnej o tę niepodległość. Inicjatorem i głównym organizatorem ruchu skautowego była młodzież niepodległościowa „zarzewiacka”. Pobudką do tworzenia zastępów i drużyn skautowych były wiadomości, jakie przywożono z Anglii o skautingu, stworzonym przez gen. Roberta Baden Powella. Kodeks skautowy, przyrzeczenie, wzywające do stałej czujności, sprężysta organizacja — odpowiadały potrzebom młodzieży. Jednak od samego początku harcerstwo polskie miało swoją własną treść i własne oblicze. Pierwsze zastępy powstały w 1910 r. — formalne zorganizowanie drużyn, które dały początek przyszłej organizacji, nastąpiło we Lwowie na wiosnę 1911 r. W maju 1911 r. istnieją już 4 drużyny lwowskie: 3 męskie i 1 żeńska. W lipcu 1911 r. ukazuje się pierwszy podręcznik — przeróbka książki Baden Powella, dokonana przez Andrzeja Małkowskiego: „Scouting jako system wychowania młodzieży”. Od października 1911 r. wychodzi pierwsze czasopismo dwutygodnik „Skaut”. Do Warszawy i wogóle Kongresówki, gdzie już istnieją pierwsze drużyny, przyjeżdżają w sprawach harcerskich ze Lwowa: Michał Affanasowicz, obecnie naczelnik Wydziału w Kuratorjum Okręgu Szkolnego Krakowskiego, Jadwiga Falkowska, obecnie nauczycielka w Liceum Krzemienieckim, Janusz Gąsiorowski, obecnie generał brygady. Szef Sztabu Głównego, Jerzy Grodyński (poległ w walkach o Lwów), Mieczysław Norwid Neugebauer, obecnie generał Wojsk Polskich. Programy harcerskie, wzorowane na angielskich, były w okresie przedwojennym i wojennym przeniknięte myślą o walce wyzwolenczej. Z tą myślą o przyszłej walce zbrojnej prowadzone były ćwiczenia polowe, terenoznawstwo, wywiad, strzelectwo, sygnalizacja, przekradanie się przez czatki. Tak sama myśl nakazywała również uczyć się radzenia sobie z bliznami w nagłych wypadkach opatrywania ran, bandażowania, — prowadziła do szpitali i ambulatorjów na praktykę, — była bodźcem do wytrwałego czuwania nad sobą, nad wyrobieniem swego charakteru: woli, nad zdrowiem i sprawnością fizyczną. Program skautowy uzupełniano w miarę miejscowych potrzeb jeszcze nauką historii i geografii Polski, czytaniem arcydzieł literatury, śpiewem pieśni narodowych, a nawet nauką czytania i pisania po polsku. Skauting angielski szybko został przy-

stosowany do potrzeb polskich; prawo i przyrzeczenie nabrało charakteru polskiego. Już w 1912 r. angielskie „be prepared” (bądź gotów) zmieniono na polskie „czuwaj!”, drużyny otrzywały patronów, co w organizacjach innych narodów zaczęto wprowadzać za przykładem Polski dopiero od 1924 r. W 1913 r. zmieniono nazwy skauting, skaut i pochodne na harce, harcerstwo, harcerz i pochodne, — „patrol” nazwano „zastępem”, wprowadzono nazwy „zbiórka” i „drużyna”. Harcerstwo od początku swego istnienia stanowiło jedną organizację, od zaborów i kordonów niezależną. Organizacja ta uznawała jako swoją władzę Naczelnicztwo we Lwowie — jemu podlegały drużyny wszystkich dzielnic z komendami w Warszawie i Poznaniu. W Małopolsce harcerstwo pod protektoratem „Sokoła” prowadziło pracę jawnie, w Kongresówce i Wielkopolsce było zakonspirowane — nazwiska członków Komend chronione ścisłą tajemnicą.

W r. 1914 harcerstwo polskie liczyło około 5.000 chłopców i około 1.000 dziewcząt — razem 6.000 młodzieży. Wybuch Wielkiej Wojny kończy I okres działalności harcerstwa — okres przygotowań i oczekiwania — rozpoczyna się zaś okres II — wojenny, który trwa do 1921 r., t. j. do końca powstania śląskiego. Służba z bronią w ręku i pomocnicza od 1914 r. aż do 1920 i 1921. r. jest zasadniczą treścią życia harcerskiego. W publikacjach, poświęconych tym czasem i walkom, wspominani są często skauci i skautki, harcerze i harcerki, — jak np. w książkach: „Szlakiem Pierwszej Brygady”, „Służba Ojczyźnie”, „Harcerze w bojach”. Harcerze brali udział w walkach o Niepodległość od chwili ich rozpoczęcia w 1914 r., stanowili poważny odsetek w Legionach i wszelkich formacjach, powstających pod hasłem walki o wolność Polski. W 1918 r. harcerze masowo zgłaszają się do armii polskiej. W 1920 r. około 5.000 harcerzy walczy na froncie z bolszewikami, reszta, t. j. 15.000 przeważnie małych chłopców, pełni służbę pomocniczą. Harcerstwo żeńskie traktowało służbę pomocniczą dla wojska jako organiczną część swojej pracy harcerskiej i brało udział we wszystkich jej przejawach, już to jako pomocnice i wykonawczynie, już to jako inicjatorki i kierowniczkę. Z równym zapałem pomagały innym organizacjom, pełniąc obowiązki na odcinku sobie powierzonym oraz kierowały samodzielnie placówkami, jak np. szpitalikiem harcerskim w 1920 r. przez który przewinęło się 100 rannych i chorych. Pomimo nawału pracy wojennej, społecznej i zarobkowej, nie zaniedbywało harcerstwo pracy programowej. W 1917 r. w czasie feryj Wielkanocnych odbywa się Zjazd Walny ówczesnego Związku Harcerstwa Polskiego, poświęcony zagadnieniom programowym. W 1918 r. w Staszowie odbywa się kurs instruktorski. W 1919 r. w Zwierzyńcu Zamajskim na Zjeździe i kursie powstają pierwsze programy prób,

obowiązujące cały Związek Harcerstwa Polskiego. Od 1918 r. wychodzi w Warszawie „Harcerz“ i „Harc mistrz“, czasopisma redagowane przez Konrada Chmielewskiego.

W pierwszych latach wojny zatraciła się jedność organizacyjna harcerstwa — były po temu powody zewnętrzne, jak trudności porozumiewania się przez linje bojowe, były też powody wewnętrzne, jak różny sposób reagowania na wypadki dziejowe i t. zw. wówczas orientację. Rok 1915 zastaje 7 samodzielnych organizacji harcerskich: 1) Małopolską, 2) Wielkopolską, 3) obejmującą drużyny polskie na Rusi i w Rosji — oraz cztery organizacje na terenie Kongresówki, 4) harcerstwo „męskie“, 5) „Związek Skautek Polskich“, 6) Polską Organizację Skautową, grupującą drużyny żeńskie i męskie, 7) „Junactwo“, obejmujące młodzież włościańską i rzemieślniczą. Wiosną — w maju 1916 r. powstał „Związek Harcerstwa Polskiego“, składający się z drużyn wyłącznie męskich. 1 i 2 listopada 1916 r. został zwołany do Warszawy Zjazd organizacji harcerskich z terenu Kongresówki. Na zjeździe tym 2 listopada 1916 r. doprowadzono do połączenia „Związku Harcerstwa Polskiego“, „Związku Skautek Polskich“, „Polskiej Organizacji Skautowej“ i „Junactwa“ w jeden „Związek Harcerstwa Polskiego“. Jednocześnie rozpoczęto próby nawiązania kontaktu z organizacjami harcerskimi Małopolski, Wielkopolski i Rusi. W 1918 r. na skutek wzmagających się prześladowań okupantów, „Związek Harcerstwa Polskiego“ udał się pod opiekę Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego. W maju 1918 r. powstał w Ministerstwie Inspektorat harcerski w składzie 3 osób: Tadeusz Strumiłło, Naczelny Inspektor, Marja Wocalewska, Naczelna Inspektorka, Tadeusz Młodkowski, sekretarz Inspektoratu. Jednocześnie powołana została w Ministerstwie Komisja do spraw Harcerstwa. W czerwcu 1918 r. na Zjeździe harcerskim w Krakowie powstało Biuro, mające na celu przeprowadzenie porozumienia między istniejącymi samodzielnymi organizacjami. Zanim Biuro zdołało rozwinąć swą pracę odbył się latem 1918 r. w Staszowie (woj. kieleckie) zorganizowany przez Inspektorat harcerski kurs męski i żeński, w którym biorą udział harcerze wszystkich organizacji. Na Zjazd Walny Związku Harcerstwa Polskiego do Lublina 1 i 2 listopada 1918 r. przybyli przedstawiciele wszystkich istniejących organizacji harcerskich. Na Zjeździe tym zostało uchwalone zorganizowanie jednego wielkiego „Związku Harcerstwa Polskiego“ z Naczelną Radą Harcerską na czele. Połączenie harcerstwa w jedną organizację i powstanie pierwszej Naczelnej Rady Harcerskiej zbiega się z rozbrojeniem okupantów w Lublinie i początkiem samodzielnych rządów polskich w Polsce. Opracowywanie szczegółów statutowo-regulaminowych zajęło 2 lata.

Dnia 19 marca 1920 r. p. Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego wyraził zgodę na Statut ZHP i równocześnie wydał Instrukcję w sprawie drużyn szkolnych (dotąd obowiązującą) oraz zatwierdził Regulamin Komisji do Spraw Harcerstwa. Dnia 2 sierpnia 1920 r. Ministerstwo Spraw Wewnętrznych zalegalizowało Statut ZHP. Dnia 18 grudnia 1920 r. Ministerstwo W. R. i O. P. przekazało kierownictwo drużyn b. Kongresówki Naczelniectwu ZHP.

Walny Zjazd ZHP w Warszawie w dniach 30 i 31 grudnia 1920 r. oraz 1 stycznia 1921 r. zamyka okres II wojenny rozwoju harcerstwa. W 1920 r. harcerstwo liczyło 419 drużyn męskich z 20.410 harcerzami i 191 drużyn żeńskich z przeszło 15.000 harcerek — razem 610 drużyn z przeszło 35.410 młodzieży.

Okres III od 1 stycznia 1921 — trwa już 10 lat. Cechuje go przede wszystkim kierunek organizacyjno-programowy ZHP., złożony z różnorodnych elementów, zespala się i porządkuje organizacyjnie, wzrasta liczba harcerzy i harcerek, tworzą się Koła Przyjaciół Harcerstwa. Dorobek programowy harcerstwa obejmuje: 1) kilkanaście konferencyj-zjazdów programowych żeńskich i męskich, których rezultatem są próby organizacyjne dla drużyn harcerskich, program i próby dla gromad wychowowych, oraz regulaminy dotyczące obozów, kursów i zlotów. 2) dwa zloty ogólnopolskie harcerzy w 1924 i 1928 r., oraz jeden zlot strzyżny żeńskiej w 1930 r.; 3) poważna liczba kursów instruktorskich żeńskich i męskich, poświęconych kształceniu kierowników pracy oraz przygotowania instruktorów specjalnych (np. wodnych, narciarskich, w. f., obrony przeciwgazowej i t. p.); 4) wspaniały rozwój obozownictwa, które doskonali się coraz bardziej i zbiera na kolonjach, głównie zaś pod namiotami, co lato do 25% ogółu młodzieży harcerskiej. W okresie letnim 1933 r. było około 33.000 młodzieży w około 1200 obozach harcerskich przy stanie organizacji powyżej 135.000 harcerzy i harcerek. Przeciętny czas trwania jednego obozu — 20 dni, co razem stanowi ponad 2.400 dni obozowych. 70% kosztów obozowych pokrywają sami uczestnicy, reszta, t. j. 30%, zostaje zaspokojona z subwencji państwowych i samorządowych.

Stan liczbowy ZHP. w dn. 1 stycznia 1934 r. był następujący:

Drużyn harcerskich i gromad wychowowych	4.780
w tej liczbie męskich 2899, żeńskich 1881.	

Harcerzy i harcerek (zuchów, młodzieży i starszyzny)	135.904
w tej liczbie harcerzy 85.443, harcerek 50.461.	

Osobno starszyny harcerskiej 1406
w tej liczbie męskiej 945, żeńskie (bez drużynowych egzaminowanych) 358.

Liczbami powyższymi nie są objęci członkowie współdziałający, którzy grupują się w Kolach Przyjaciół, w Zarządach Oddziałów, bywają opiekunami i opiekunami drużyn. Liczba członków współdziałających przekracza 15.000. Ogółem Związek Harcerstwa Polskiego liczy około 150.000 osób.

ZiHP utrzymuje stały kontakt z polskimi drużynami harcerskimi zagranicą. Drużyn tych jest około 245 z ogólną liczbą ponad 6.000 młodzieży, w tem 196 drużyn męskich z 5.360 harcerzami i około 50 drużyn żeńskich z 1.500 harcerkami. Liczby, dotyczące harcerzy polskich zagranicą, nie są uwzględnione w przytoczonych poprzednio liczbach ZHP. Corocznie ZHP organizuje w Polsce dla tych harcerzy i harcerzek obozy, kolonie i kursy, corocznie instruktorzy i instruktorki ZHP. dojeżdżają do poszczególnych środowisk zagranicznych, organizując na miejscu konferencje i krótsze lub dłuższe kursy.

ZHP. bierze udział w konferencjach i zjazdach skautingu świata. Na terenie tym wśród innych organizacji skautowych zajmuje ZHP poważne stanowisko. Pod względem liczbowym harcerstwo żeńskie jest trzecią z kolei organizacją po Anglii i Stanach Zjednoczonych, harcerstwo męskie zajmuje szóstą miejsce po Stanach Zjednoczonych, Anglii, Japonii, Chinach i Francji. Ogólna liczba skautek i skautów przekracza w świecie 2 miliony. Z poważniejszych imprez ogólnoskautowych harcerze brali udział w 2 zlotach światowych: w Kopenhadze w 1924 r., w Arrowe Parka w Anglii w 1929 r. i w Gödöllő na Węgrzech w 1933 r., zajmując jedno z najwybitniejszych miejsc — harcerki brały udział w zlocie w Foxlease. W 1931 r. harcerze polscy w liczbie 1.077 i harcerki w liczbie 332 wzięli udział w zlocie słowiańskim w Pradze. Delegaci starszyny harcerstwa męskiego i delegatki starszyny harcerstwa żeńskiego biorą stały udział w konferencjach biur męskiego i żeńskiego skautingu świata i w kongresach skautowych, odbywających się co 2 lata. W Biurze skautingu żeńskiego od chwili jego powstania delegatką ZHP jest założycielka harcerstwa żeńskiego w Polsce Olga z Drahanowskich Małkowska, do biura międzynarodowego męskiego wszedł obecnie jako delegat ZHP. dr. Tadeusz Strumillo.

II. Zasady organizacji Związku Harcerstwa Polskiego.

Jednostką wychowawczą harcerstwa jest w myśl zasad Baden Powella zastęp (angielski patrol), składający się z 6—8 chłopców lub dziewcząt. Na czele zastępu stoi rówieśnik lub starszy chłopiec, wzgl. dziewczynka. 4—6 zastępów tworzą drużynę pod wodzą drużynowego (drużynowej), którym (którą) powinien (powinna) być instruktor (instruktorka) harcerski (harcerska). O ile drużynowym (drużynową) jest osoba niepełnoletnia potrzebny (potrzebna) jest opiekun (opiekunka) drużyny. Każda drużyna szkolna posiada opiekuna z ramienia szkoły.

Drużyny na terenie jednego miasta, powiatu, kilku bliższych środowisk lub, jak np. w Warszawie, zbliżonych z sobą pracą, mogą się łączyć w hufce, na których czele stoją hufcowi (hufcowe); oddzielne hufce tworzą drużyny żeńskie, oddzielnie męskie.

Drużyny i hufce harcerzy z terenu jednego województwa lub okręgu szkolnego tworzą Chorągwie harcerzy i równoległe drużyny i hufce harcerek — Chorągwie harcerek. Na czele Chorągwi stoi komendant, względnie Komendantka Chorągwi z grupą osób, tworzących Komendę danej Chorągwi.

Komendanci Chorągwi wraz ze swojemi Chorągwiami podlegają Głównej Kwaterze Harcerzy — Komendantki Chorągwi wraz ze swojemi Chorągwiami podlegają Głównej Kwaterze Harcerek. Na czele Głównych Kwater stoją: Naczelnik Harcerzy, Naczelniczka Harcerek. Naczelnik i Naczelniczka są członkami Naczelnictwa Związku Harcerstwa Polskiego. Naczelnictwo ZHP składa się z 10 osób (w tej liczbie: Przewodniczący, 2 vice-przewodniczących, sekretarz, skarbnik, Naczelnik Harcerzy, Naczelniczka Harcerek, Naczelnny Kapelan), wybieranych przez Naczelną Radę Harcerską, która składa się z 24 członków, wybranych przez Zjazd Walny ZHP i Przewodniczących Zarządów Oddziałów ZHP, albo ich stałych zastępców.

Na terenach, objętych przez Chorągwie powstają Zarządy Oddziałów ZHP, mające za zadanie koordynowanie pracy harcerskiej obu Chorągwi męskiej i żeńskiej, pomoc i opiekę. Przy hufcach i drużynach powstają Koła Przyjaciół Harcerstwa, grupujące osoby ze starszego społeczeństwa, życzliwe harcerstwu i pragnące dopomagać drużynom moralnie i materialnie. Koła Przyjaciół składają się z członków współdziałających. W Zarządach Oddziałów, Naczelnictwie ZHP i Radzie Naczelnej również znajduje się pewna liczba członków współdziałających.

cych obok członków czynnych, którymi są mianowani instruktorzy i instruktorki (harc mistrze i harcmistrzynie). Do harcmistrzów i harcmistrzynie, zwanych też starszą harcerską, należy kierowanie stroną wychowawczą Harcerstwa. Zasadniczym trzonem Harcerstwa są gromady ruchowe i drużyny harcerskie. Gromady ruchowe obejmują dzieci młodsze — od 7 do 11 lat i prowadzone są przez drużynowych ruchów. Drużyny harcerskie obejmują dzieci i młodzież od 11—18 lat i zasadniczo kierowane powinny być przez instruktorów harcmistrzów. Dla młodzieży powyżej lat 18 istnieją zrzeszenia (koła i drużyny) starszych harcerzy i harcerek. Gromady ruchowe, drużyny harcerskie i zrzeszenia starszo harcerskie wchodzi w skład Chorągwi i podlegają właściwym Głównym Kwaterom.

Sprawy udziału członków czynnych i współdziałających w Zjeździe Walnym ZHP i w Zjazdach Oddziałów oraz sprawy mianowań harcmistrzów i harcmistrzynie określają regulaminy i przepisy.

III. Podstawy prawne i administracyjne, określające stosunek ZHP. do władz szkolnych.

I. Podstawą prawną istnienia ZHP jest statut ZHP na który zgodę swoją wyraziło Ministerstwo W.R. i O.P. dn. 19 marca 1920 r. Statut został zalegalizowany przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych 2 sierpnia 1920 r.; poprawki do statutu były zatwierdzone 2 lipca 1923 r.

II. Ministerstwo W.R. i O.P. przekazało kierownictwo drużyn b. Kongresówki Naczelniectwu ZHP pismem z dnia 18 grudnia 1920 r. Nr. 24050 S. II. Na zasadzie tego pisma i na polecenie P. Ministra W.R. i O.P. został sporządzony dnia 30 grudnia 1920 r. protokół, przekazujący kierownictwo drużyn harcerskich męskich i żeńskich Związkowi Harcerstwa Polskiego.

III. Instrukcja w sprawie szkolnych drużyn harcerskich, zatwierdzona przez P. Ministra W.R. i O.P. dn. 19 marca 1920 r. — Instrukcja ta w myśl pisma Ministerstwa W.R. i O.P. z dn. 18 grudnia 1920 r. Nr. 24050 S. II i protokołu z dn. 30 grudnia 1920 r. weszła w życie dnia 30 grudnia 1920 r.

IV. 1. Okólnik, ustalający stosunek władz szkolnych do Harcerstwa. Ministerstwo W.R. i O.P. Nr. 2073/20 S, Dnia 18 grudnia 1920 r. do dyrekcji szkół średnich państw. i przyw. ogólnokształc. i zawod., preparand, semin. naucz. oraz do Inspektorów Szk. Okr.

2. Rozporządzenie Min. W.R. i O.P. w sprawie przysp. wojskowego młodzieży szkolnej L. 43/23 z dnia 5 stycznia 1923 r. (Dz. Urz. Min. W.R. i O.P. r. 1923 Nr. 1, poz. 3),

3. Okólnik Min. W.R. i O.P. do Kuratorów Okręgów Szkolnych w sprawie zwalczania pijaństwa wśród młodzieży szkolnej L. 265/23 H. z 29 marca 1923 r. (Dz. Urz. Min. W.R. i O.P. r. 1923 Nr. 7, poz. 56),

4. Okólnik Min. W.R. i O.P. do Kuratorów Okręgów Szkolnych w sprawie rozbudzenia wychowania fizycznego L. OH. fiz. 62/27 z 19 lutego 1927 r.

5. Okólnik Min. W.R. i O.P. do Kuratorów Okręgów Szkolnych etc. w sprawie zakładania kółek i zrzeszeń młodzieży szkół średnich etc. Nr. OH. fiz. 752/27, z 23 września 1927 r. (Dz. Urz. Min. W.R. i O.P. r. 1927 Nr. 11, poz. 183),

6. Okólnik Min. W. R. i O. P. do Kuratorów Okr. Szkolnych etc. w sprawie regulaminu pracy wychowawczej w szkołach średnich Nr. II-11930/27 z dn. 25 sierpnia 1927 r. (Dz. Urz. Min. W.R. i O.P. Nr. 12, poz. 202),

7. Okólnik Min. W.R. i O.P. do Kuratorów Okr. Szkolnych w sprawie stosunku szkół do stowarzyszeń gimnastyczno-sportowych i udziału młodzieży w zawodach gimnastyczno-sportowych Nr. OH. fiz. 553/27 z dnia 2 września 1927 r. (Dz. Urz. Min. W.R. i O.P. Nr. 12, poz. 204),

8. Okólnik Ministra W.R. i O.P. w sprawie udziału szkół w świętach wychowania fizycznego i przysposobienia wojskowego (Dz. Urz. Min. W.R. i O.P. 1929 r. Nr. 6, poz. 87),

V. 1. Komunikat w Dz. Urz. Min. W.R. i O.P. z r. 1927 Nr. 10/188 poz. 167 w sprawie książek szkolnych i środków naukowych.

2. W sprawie kursu wyszkolenia harcerskiego dla nauczycieli szkół powszechnych (Dz. Urz. p. 73 z 1930 r.).

3. Sprawności harcerskie przysposobienia kobiet dla obrony kraju Nr. 1 WF 4485/31 z dn. 4 września 1931 r.

IV. Cel — środki — metody. Plan i program wychowania harcerskiego.

Twórca skautingu lord Robert Baden-Powell w książce swej „Aids to scoutmastership“ („Wskazówki dla skautmistrzów“) daje takie określenie skautingu:

„Nie jest skauting organizacją dobroczynności dla osób z towarzystwa, prowadzoną dla dobra biednych dzieci.

Nie jest szkołą z ograniczonym programem i przepisami egzaminów.

Nie jest brygadą oficerów i żołnierzy, mającą na celu wmusztrowanie dzielności w chłopców i dziewczęta.

Nie jest agencją posłańców dla wygody publiczności.

Nie jest wystawą, na której osiąga się powierzchowne wyniki przy pomocy zapłaty w postaci odznak honorowych, medali i t. p.

To wszystko dotyczy strony zewnętrznej, podczas gdy wychowanie skautowe buduje się całe od wewnątrz.

Jest to gra, w której starsi bracia (lub siostry) mogą stworzyć dla swych młodszych braci zdrowe otoczenie i zachęcić ich do zdrowych zajęć, które dopomogą im rozwinąć w sobie cnoty obywatelskie.

Skauting porywa najsilniej przez poznawanie przyrody i puszczanie (woodcraft). Zajmuje się jednostką, nie gromadą. Rozwijają cechy intelektualne zarówno jak czysto fizyczne lub czysto moralne.

Początkowo uważaliśmy, że skauting zdąża do tych celów — teraz, na zasadzie doświadczeń, wiemy, że je osiąga, jeżeli jest właściwie stosowany“.

Statut Związku Harcerstwa Polskiego określa cel harcerstwa w sposób następujący:

2. ZHP ma na celu:

1) wychowanie młodzieży w kierunku urabiania charakterów, rozwijania dzielności fizycznej, pielęgnowania uczuć narodowych, kształcenia umysłów, i zaprawiania do życia społecznego, w czym współdziała z rodziną i szkołą;

2) dążenie do utrzymania wśród swych członków i rozpowszechniania harcerskiego trybu życia i służby obywatelskiej.

Przyrzeczenie harcerskie brzmi: „Mam szczerą wolę całym życiem pełnić służbę Bogu i Polsce, nieść chętną pomoc bliźnim i być posłusznym prawu harcerskiemu“.

Prawo harcerskie:

1. Harcerz służy Bogu i Polsce i sumiennie spełnia swoje obowiązki.
2. Na słowie harcerza polegaj jak na Zawiszy.
3. Harcerz jest pożyteczny i niesie pomoc bliźnim.
4. Harcerz w każdym widzi bliźniego, a za brata uważa każdego innego harcerza.
5. Harcerz postępuje po rycersku.
6. Harcerz miłuje przyrodę i stara się ją poznać.
7. Harcerz jest karny i posłuszny rodzicom i wszystkim swoim przełożonym.
8. Harcerz jest zawsze pogodny.
9. Harcerz jest oszczędny i ofiarny.
10. Harcerz jest czysty w myśli, mowie i uczynkach, nie pali tytoniu, nie pije napojów alkoholowych“.

Przyrzeczenie i Prawo Harcerskie jest podstawą harcerskiej ideologii wychowawczej. Praca harcerska układa się „w promieniu trzech zasadniczych idei: miłości Boga, my-

śli państwowej, wypływającej z ukochania narodu, oraz oparcia życia na prawdzie“.

Idea miłości Boga jest podstawą wychowania religijnego, opartego na zasadach chrześcijańskich. Rozbudzanie i rozwijanie uczuć religijnych znajduje wyraz w stosowaniu praktyk religijnych, służbie samarytańskiej, w uwielbieniu Stwórcy i Jego dzieł, w umacnianiu woli.

Idea państwowa jest tłem życia harcerskiego, a służba dla Rzeczypospolitej obowiązkiem i przywilejem. Wychowanie harcerskie ma na celu dać Polsce zdrowych i dzielnych obywateli, o silnych charakterach i rękach, nie lękających się trudu.

Do tego celu dąży przez cały swój system: przez życie społeczne w zastępach i drużynach, przez wyrabianie karność wewnętrznej, przez zmaganie się z trudnościami, gry, wycieczki, obozy, przez zdobywanie stopni i sprawności, przez dawanie do wykonania samodzielnych określonych prac i wyrabiania poczucia odpowiedzialności, słowem przez czyn.

Harcerstwo w samym założeniu swoim jest organizacją przysposobienia obywatelskiego młodzieży, obejmującą również w dużym stopniu przysposobienie do obrony kraju (p. w.) oraz na wypadek klęsk elementarnych.

Dzięki systemowi sprawności harcerskich, tak harcerz, jak i harcerka w czasie swej służby zdobywa duży zasób wiadomości i sprawności wojskowych. Hasło czujności, pogotowia, nakaz niesienia chętniej pomocy bliźnim oraz głęboko pomyślany system uzyskiwania sprawności realizują w całokształcie wychowanie jednostki samodzielnej, zdolnej do życia społecznego i państwowego.

Dobłą szkołą obywatelstwa są zwłaszcza obozy stałe i wędrownie, dzięki którym młodzież poznaje swój kraj, jego piękno i bogactwo, styka się z życiem i kulturą kraju, uczy się wiedzy o Polsce, umacnia się w patriotyzmie i poczuciu dumy z obywatelstwa polskiego. Szczególnie ważną z punktu widzenia państwowego misję spełniają obozy harcerskie, organizowane rok rocznie na terenach Korpusu Ochrony Pogranicza, gdzie zadaniem ich jest szerzyć zaufanie do narodu i Państwa Polskiego oraz zjednywać mniejszości narodowe dla myśli państwowej polskiej.

Idea oparcia życia na prawdzie zmierza do wychowania jednostek prawdziwie moralnych, kierujących się w życiu i pracy prawdą wewnętrzną, walczących o prostotę życia, o zgodność postępowania z głoszonymi zasadami.

Służbę harcerską dzieli się, zależnie od wieku, na okresy:

Okres I — obejmuje dzieci od 7 do 11 lat — w gromadach zuchów.

Okres II — jest służbą w drużynach młodszych od 11 do 15—16 lat i w drużynach starszych harcerzy (harcerek) od 15—16 do 18—20 lat.

Okres III — grupuje młodzież starszą w zreszeniach starszo-harcerskich.

Każdy z okresów dzieli się na etapy — u zuchów zowią się one gwiazdkami, — u harcerzy zwane są stopniami. Nazwa stopni określa wspinanie się na coraz wyższe szczeble, czego warunkiem jest, by harcerz czy harcerka wykazali się przy próbie, dającej prawo do wyższego stopnia, postępowaniem w urabianiu charakteru, zdobyciem pewnych wiadomości i umiejętności. Program każdej gwiazdki i stopnia jest dostosowany do psychologii danego wieku. Tak więc program zuchów opiera się na bogatej wyobraźni dzieci, na zamiłowaniu do ruchu, do budowania, naśladowania czynności starszych, na zainteresowaniu światem zwierząt i budzącym się instynkcie towarzyskim. Program pracy harcerek i harcerzy jest również dostosowany do zamiłowań i zainteresowań dziewcząt i chłopców zależnie od wieku. Równocześnie z gwiazdkami i stopniami zuchy, harcerze i harcerki zdobywać mogą sprawności, których jest bardzo dużo — łatwiejszych i trudniejszych — a które uwzględniają wielostronność zamiłowania dzieci i młodzieży: artystyczne, techniczne, przyrodnicze, sportowe, niesienia pomocy bliźnim i t. d. Stopnie, jako sprawdzian postępu, stanowią zachętę do dalszej pracy, o ile są przerabiane we właściwym wieku, pomagają do wytworzenia takiej postawy duchowej, której wykładnikiem jest stałe i ciągle doskonalenie się (Szczegółowe programy gwiazdek zuchowych i stopni harcerskich znajdują się w Roczniku harcerskim za rok 1928, w Harcmistrzu z września 1931 r., w „Skrzydłach“ Nr. 6/7 1931 r., w „Harcerstwie“ tom II.

Programy prób przewidują dla zuchów i harcerzy osiągnięcie następujących stopni:

w wieku 8 — 11 lat:

- 1) zuch,
- 2) zuch z 1 gwiazdką,
- 3) zuch z drugą gwiazdką;

w wieku 11 — 18 lat:

- 1) młodzik,
- 2) wywiadowca,
- 3) ćwik,
- 4) harcerz orli,
- 5) harcerz Rzeczypospolitej.

Warunkami dopuszczenia do danej próby są: wiek, określony czas służby w poprzednim stopniu, ogólne wyrobienie harcerskie, oszczędność, higiena osobista, wyrobienie techniczne, wyprawa i inne. Sama próba żąda od kandydata wykazania się ogólnym wyrobieniem harcerskim, wiadomościami i praktyką z zakresu wychowania obywatelskiego, higieny i służby samarytańskiej, obozownictwa, pionierki, rzemiosła, krajoznawstwa i przyrodoznawstwa, terenoznawstwa, kartografii, służby łączności, wychowania estetycznego (śpiew, muzyka, rysunki), musztry i techniki skautowej, wychowania fizycznego i przysposobienia wojskowego.

Stopnie i próby młodzieży żeńskiej:

w gromadach zuchów, dziewczynki w wieku lat 8 — 10 uzyskać mogą 4 gwiazdki;

w drużynach harcerek (w wieku lat 11—19) stopnie:

- 1) ochotniczki,
- 2) pionierki,
- 3) samarytanki,
- 4) st. ochotniczki,
- 5) przewodniczki,
- 6) harcerki Rzeczypospolitej.

Stopnie instruktorskie t. zw. starszyzny:

- 1) podharc mistrz (yni),
- 2) harcmistrz (yni),
- 3) harcmistrz (yni) Rzeczypospolitej.

Programy zuchowe i harcerskie poddawane są co kilka lat (w żeńskim harcerstwie zasadniczo co 5 lat) rewizji — i ulegają ewolucji. Programy polskie powstały samodzielnie i są od angielskich niezależne, jakkolwiek podobne. Programy gwiazdek, stopni i sprawności nie wyczerpują pełni życia harcerskiego, są tylko schematem — wiele zależy od inicjatywy i pomysłowości młodzieży oraz jej kierowników.

Praca harcerska prowadzona jest głównie na zbiórkach zastępów, które odbywają się co tydzień, trwają 1—2 godzin i mogą się zamienić w krótką wycieczkę. Na program takiej zbiórki, prowadzonej przez zastępowego (zastępową), składa się

najczęściej: raport, krótka musztra, gawęda lub przeczytanie artykułu z książki, gry, zabawy ruchowe, śpiew, ćwiczenia sportowe, strzegawczości lub ćwiczenia z zakresu sygnalizacji, ratownictwa i t. p.

Raz albo dwa na miesiąc odbywa się zbiórka drużyny, prowadzona przez drużynowego(a) i trwająca około 2 godzin. Program zwykle obejmuje: raport zastępami, gawęda drużynowego(ej), śpiew chóralny, gry i ćwiczenia, połączone często z zawodami zastępów. Bardzo ważnym czynnikiem są wycieczki, odbywane we wszelkich porach roku zastępami lub całą drużyną — główną częścią programu są na nich gry i ćwiczenia polowe. Poza zbiórkami i wycieczkami w toku pracy uwzględniane są ćwiczenia woli tygodniowe, służba bliźnim, praca zarobkowa, niekiedy zbiórki specjalne, poświęcone np. kursom ratowniczym, przeciwwgazowym i t. p.

Najważniejszym bezsprzecznie przejawem życia harcerskiego są obozy. Rozkład dnia na obozie jest następujący: pobudka ranna, gimnastyka, mycie się w jeziorze lub rzece, wspólna modlitwa, podniesienie sztandaru, odprawa, śniadanie — prace gospodarcze, pełnione przez zastęp służbowy, reszta wyrusza w pole na ćwiczenia, obiad, kwadrans — pół godziny ciszy bezwzględnej, potem czas zajęć dowolnych, podwieczorek, gry i sporty, oraz zabawy z dziećmi wiejskimi i śpiew — wieczerza, ognisko wieczorne ze śpiewem, gawędą, niekiedy pokazami artystycznymi, modlitwa wieczorna, hejnał wieczorny, opuszczenie sztandaru, przygotowania do snu i spoczynek; w nocy — warty.

Dzień rozpoczyna się o godz. 6.50 — 7-ej rano, kończy się o godz. 10-ej wieczorem.

Pewną odmianą są kolonje i obozy wypoczynkowe, przeznaczone dla wątłych dzieci, wymagających forsownego odżywiania. Inną odmianą są kolonje i obozy robocze i półrobocze, kiedy młodzież harcerska na swoje wyżywienie zarabia pracą w polu czy ogrodzie, otrzymując w zamian lokal, teren, nabiał, jarzyny, opał i t. d.

Koroną połowego i leśnego życia jest obóz wędrowny; przenosząc się z miejsca na miejsce poznaje się kraj — i nabiera pierwszorzędnej wprawy w obozowaniu. Sprawdzianem technicznego wyrobienia są t. zw. biegi harcerskie. Nazwą tą określa się ćwiczenie, podczas którego każda jednostka współzawodnicząca ma do wykonania szereg zadań, np.: nałożyć opatrunek, narysować szkic, nadać depeszę alfabetem Morse'a, przetrzucić kładkę przez strumień, zbudować szałas i t. p.

Manifestacją życia organizacyjnego i wychowawczego harcerstwa są zloty. Podczas zlotów gromadzi się kilkuset lub kilka tysięcy harcerzy lub harcerek — tworząc prawdziwe osie-

dle pod namiotami. Obok obozów, poszczególnych jednostek organizacyjnych, organizuje się na zlotach urządzenia społeczne, obsługujące całość, jak: biuro informacyjne, telefony, poczta, sklepy, hotele, świetlice (gospody), ambulanse, służba bezpieczeństwa i t. p.

Harcerstwo zasadniczo wychowuje przez czyn. A więc: 1) wyrabia poglądy przez zbiorowe w gawędach szukanie odpowiedzi na zagadnienie, 2) kształci uczucia przez stwarzanie okoliczności, w których one mogą się przejawiać, 3) zaprawia wolę pomocą specjalnych ćwiczeń, stosowanych przez tydzień, miesiąc lub inny okres czasu; 4) przyzwyczajają do pracy przez wykonywanie szeregu realnych czynności; 5) wdraża do służby społecznej i uczy obowiązków obywatelskich przez system zastępowy, czynną postawę harcerzy i harcerek wobec życia i zbiorową akcję społeczną.

Podstawą stosunków między instruktorami (starszyzną) a młodzieżą harcerską jest braterstwo i wzajemne zaufanie, które ma źródło w tem, że wszyscy (i młodzież i starszyzna) podlegają jednemu prawu i dążą do jednego celu. Hasło harcerskie „Czuwaj!” jest pozdrowieniem, a zarazem przypomnieniem, ostrzeżeniem, podniętą

Czasopisma starszyny harcerskiej: „Harc mistrz” i „Skrzydła” — organ Głównej Kwatery Żeńskiej.

Czasopisma dla młodzieży: „Skaut”, „Harcerz” i „Na Tropie”.

Ważniejsze podręczniki:

- R. Baden-Powell — „Wskazówki dla skautmistrzów” — tłum. St. Sedlaczek.
- R. E. Philips — „System zastępowy”, tłum. St. Sedlaczek.
- E. Piasecki i M. Schreiber — Harce młodzieży polskiej.
- Z. Wyrobek — „Harcerz w polu” i „Vade mecum”.
- E. Godecka i J. Zwolakowska — „Ćwiczenia i gry”.
- J. Tworakowska — „Równajmy krok” — o współpracy z ruchem harcerskim nauczycielstwa i rodziców.
- W. Nekrasz — „Pionierka harcerska”.
- W. J. Śliwiński — „Sygnalizacja”.
- Sopoćko-Grzymałowski — „Na tropach zwierząt i ludzi”.
- Zb. Trylski — „Mały podręcznik obozownictwa”.
- Praca zbiorowa pod red. St. Sedlaczka „Harcerstwo” t. II (sprawności).
- A. Pawełek — „Młoda drużyna”.
- J. Sosnowski — „Harcerstwo jako wielka gra”.
- W. Błażejowski: — „Historja harcerstwa polskiego”.
- A. Kamiński — „Antek Cwaniak” i „Książka wodza zuchów”.
- Praca zbior. pod red: J. Zwolakowskiej — „W gromadzie zuchów”.

Ogłoszenia.

PAŃSTWOWA SZKOŁA PRZEMYSŁU LEŚNEGO im. MARSZ. J. PIŁSUDSKIEGO W ŁOMŻY.

Jedyna w Polsce szkoła, kształcąca techników dla przemysłu leśnego. Kurs nauki w szkole trwa 4 lata. Kandydaci na 1-szy kurs w wieku do 17 lat są dopuszczani do egzaminów wstępnych z języka polskiego, arytmetyki, algebry i geometrii po przedstawieniu świadectw conajmniej z ukończenia 7-miu oddziałów szkoły powszechnej, 4 klas gimnazjum, lub Szkoły Rzemieślniczo-Przemysłowej. Starsi wiekiem kandydaci mogą być dopuszczeni do egzaminu za zezwoleniem Kuratorium. Egzamin wstępny rozpoczyna się 3 września.

Przy Szkole są następujące zakłady przemysłowe: tartak, warsztaty stolarskie mechaniczne i ręczne, ślusarskie i kowalskie.

Szkoła posiada własną bursę. Całkowity koszt utrzymania z opraniem wynosi 50 złotych miesięcznie.

DYREKCJA ŚREDNIEJ SZKOŁY TECHNICZNEJ
im. MARSZAŁKA JÓZEFA PIŁSUDSKIEGO POLESKIE-
GO TOWARZYSTWA OŚWIATY ZAWODOWEJ
W BRZEŚCIU NAD BUGIEM podaje do wiadomości,
i egzaminy wstępne (sprawdzające) odbędą się przed wakacjami w dniach 25 i 26 czerwca 1934 roku, po wakacjach zaś w dniach 3, 4 i 5 września o godzinie 9 rano.

Do egzaminów na kurs 1-szy dopuszczeni będą kandydaci: ze świadectwami o ukończeniu 3-ich kl. gimnazjum lub 7-miu oddz. 6 lub 7 klasowej szkoły powszechnej w wieku od 14 do 17 lat.

Rada Pedagogiczna może przyjmować i starszych kandydatów w wieku nieprzekraczającym jednakże lat 18.

Podania przyjmuje Kancelarja Szkoły Technicznej (ul. 3-go Maja Nr. 55) codziennie za wyjątkiem świąt w godzinach od 9 do 13 i od 17 do 19-ej.

Prospekt można nabyć w Kancelarji Szkoły.

Do podania winno być dołączone świadectwo szkolne, metryka urodzenia, świadectwo zdrowia i świadectwo szczepienia ospy, 2 fotografie i 30 zł. taksy wstępnej i egzaminacyjnej.

Oplata za naukę na pierwszych trzech kursach wszystkich wydziałów, wynosi 35 zł. miesięcznie, zaś na czwartych kursach 40 zł. miesięcznie.

Uczniowie niezamożni kursów 2-gich, 3-cich i 4-tych wszystkich wydziałów, wykazujący się dobrymi postępami w nauce i wzorowym zachowaniem, mogą otrzymać zniżki od opłat.

Przy szkole jest internat, w którym utrzymanie wynosi 50 zł. miesięcznie.

PAŃSTWOWA SZKOŁA RZEMIEŚLNICZO-PRZEMYSŁOWA

w Białymstoku Antoniuk fabr. Nr. 1. Telefon Nr. 3-77. Wydziały: stolarski, ślusarski, tokarski.

Nowowstępujących przyjmuje się zasadniczo tylko na I-szy kurs, przyczem wymagany jest wiek 14—17 lat i teoretyczne przygotowanie w zakresie minimum 6-ciu klas szkoły powszechnej. W razie zgłoszenia się większej ilości kandydatów, niż ilość wakansów, kandydaci poddani będą egzaminowi sprawdzającemu z polskiego, rachunków i geometrii.

Zapisy kandydatów do szkoły odbywają się w okresie do 16.6. oraz po wakacjach do 17. 8. Przy zapisie rodzice lub opiekunowie nowostępującego ucznia składają w sekretariacie Szkoły:

- a) podanie na imię Dyrekcji Szkoły, wskazujące w jakim zawodzie pragnie się kształcić, adres rodziców i opiekunów,
- b) świadectwo urodzenia,
- c) świadectwo szkoły, jaką uprzednio ukończył, oraz 2 fotografie z ostatniej doby na jasnym tle.

Opłaty szkolne wynoszą półrocznie 45 zł.

Przy szkole jest bursa dla zamiejscowych, opłata w której wynosi 50 zł. miesięcznie. Każdy uczeń dostaje pościel pełną, opranie, śniadanie, obiad, podwieczorek i kolacje.

Przy szkole istnieją dobrze wyposażone warsztaty stolarskie, ślusarskie, tokarskie, samochodowe.

PAŃSTWOWA SZKOŁA PRZEMYSŁU DRZEWNEGO

w Hajnówce, woj. Białostockie. Wydziały:

1. Ciesielski (stolarstwo budowlane, konstrukcje dachu i schodów, budowa domów);

2. Stolarski (meble stylowe i współczesne. Tokarstwo. Intarsja. Rzeźba);

3. Kołodziejski (wyrób powozów, bryczek, wózków, karoserji samochodowych, roboty lakiernicze, rymarskie i tapicerskie);

4. Kowalski (okówanie wózków, karoserji samochodowych, reperacja maszyn rolniczych, okucia budowlane i t.d.)

Kurs nauki trzyletni.

Warunki przyjęcia na kurs I-szy: świadectwo ukończenia 6 oddziałów szkoły powszechnej lub złożenie egzaminu wstępnego. Wiek 14 do 17 lat.

Opłaty wynoszą: egzamin 3 zł., oględziny lekarskie 1 zł., wpisowe 10 zł. Nauka półrocznie 45 zł.

Synowie funkc. państwowych i zawodowych wojskowych korzystają z ulg. Za korzystanie z Bursy wraz z całodziennym utrzymaniem 35 zł. miesięcznie.

U w a g a: W dn. 10—13 czerwca br. w gmachu szkolnym odbędzie się wystawa wyrobów uczniowskich wszystkich 4-ech wydziałów.

SZKOŁA RZEMIEŚLNICZO-PRZEMYSŁOWA

Poleskiego T-wa Oświaty Zawodowej w Brześciu n-B., ul. Krzywa 110.

Wydziały: mechaniczny i stolarski.

Przyjmuje kandydatów w wieku 14—16 lat po ukończeniu 6—7 oddziałów szkoły powszechnej. Kurs trzyletni. Opłata 15 zł. miesięcznie — dla niezamożnych uwzględnia się zniżki i zwolnienia.

Podania należy składać do dn. 15 sierpnia z dołączeniem:

- 1) świadectwa szkoły powszechnej,
- 2) metryki urodzenia,
- 3) 2 fotografii,
- 4) kaucji 10 zł.

Kandydaci, którzy ukończyli tylko 6 oddziałów szkoły powszechnej, będą poddani egzaminowi wstępnemu w dn. 18 czerwca, lub w drugim terminie 18 sierpnia.

Przy Szkole jest tania bursa — koszt mieszkania 7 do 8 zł., obiady po 15 gr., kawa rano i wieczorem bezpłatnie.

Uczniowie mają stałą opiekę wychowawcy i lekarza szkolnego.

SZKOŁA KOLEJOWA RZEMIEŚLNICZO - PRZEMYSŁ.

Towarzystwa Przyjaciół Oświaty Zawodowej w Łunińcu posiada działy: stolarsko - meblowy i ślusarsko - mechaniczny.

Czesne miesięcznie 5 zł., wpisowe 10 zł.

Kurs nauki 3 lata.

Przyjmuje kandydatów po ukończeniu 5 oddz. szkoły powsz.

Egzaminy wstępne dn. 16—2.6. i 17—20.8. 1934 roku.

Przy szkole internat, pełne utrzymanie 15 złotych miesięcznie.

SZKOŁA RZEMIOSŁ POLSKIEJ MACIERZY SZKOLNEJ

w Pińsku, ul. Kolejowa Nr. 1.

Działy: budowy łodzi, meblowy, stolarstwa budowlanego.

Obróbka ręczna i maszynowa.

Warunki przyjęcia: 5 oddziałów szkoły powszechnej.

Opłaty wpisowe 1 zł., asekuracja 8 zł., czesne 50 zł., rocznie, płatne w ratach miesięcznych.

Bursa: całkowite utrzymanie w bursie, 25 zł. miesięcznie.

Zapisy: do dn. 20 czerwca. Do podań należy dołączyć: metrykę urodzenia, świadectwo szkolne, zaświadczenie o szczepieniu ospy.

SZKOŁA RZEMIEŚLNICZO - PRZEMYSŁOWA

Polskiej Macierzy Szkolnej w Prużanie. Dział stolarski.

Szkoła przyjmuje kandydatów po ukończeniu pięciu klas szkoły powszechnej. Wymagany wiek — ukończonych lat 14, a nie przekraczających 17. Kurs nauki 3-letni. Opłata miesięczna 10 zł.; dla niezamożnych zniżki i zwolnienia.

Zapisy rozpoczynają się od dnia 15 czerwca 1934 r. Podania należy wносить do Dyrekcji Szkoły w Prużanie, ul. 3-go Maja Nr. 44.

Do podania należy dołączyć: 1. świadectwo urodzenia, 2. świadectwo szkolne, 3. świadectwo lekarskie z zaświadczeniem o szczepieniu ospy oraz 4. krótki życiorys.

Egzamin wstępny — 15 sierpnia, początek roku szkolnego 20 sierpnia.

SZKOŁA RZEMIEŚLNICZO - PRZEMYSŁOWA

Koła Pol. Mac. Szk. w Ostrołęce z wydz. ślus.-mech. i ślus.-kow, przyjmuje zgłoszenia kandydatów, ze Szk. Powsz. 6 i 7 oddz. do kl. 1 bez egzam., zdolniejszych z 4 i 5 oddz. do kl. 1 z egzam. 18 czerwca i 18 sierpnia 1934 r.

Przy Szkole istnieje Bursa.

Blizsze wiadomości pisemne oraz w kancelarii codziennie o godz. 8 do 15.

ZYDOWSKA SZKOŁA RZEMIEŚLNICZA

w Białymstoku. Zapis kandydatów na r. szk. 1934/35 na działy: ślusarski i stolarski rozpocznie się dnia 10.6. b. r.

ZYDOWSKA SZKOŁA RZEMIEŚLNICZA J. PIEKACZA

w Pińsku, Nadbrzeźna 52, tel. 147. Przyjmuje na rok szkolny 1934-35 uczniów do oddziałów ślusarsko - mechanicznego i stolarskiego.

Kandydaci winni posiadać świadectwo ukończenia co najmniej 5 oddz. szkoły powszechnej, oraz ukończony 14 rok życia.

Nauka trwa 3 lata. Opłata szkolna wynosi 5 zł. miesięcznie. Dla niezamożnych zniżki.

3-LETNIA ŚREDNIA PAŃSTWOWA SZKOŁA PRZEM. ŻEŃSKA

w Białymstoku, ul. Sienkiewicza 57, tel. 7-96. Bursa na miejscu.

Przyjmuje zapisy na dz. krawiecki, bielizniarski, oraz modniarsko-czapniczy. Szczegółowych informacji udziela sekretariat listownie i ustnie w godzinach urzędowych.

3-LETNIA SZKOŁA ZAWODOWA ŻEŃSKA

Polskiej Macierzy Szkolnej w Brześciu n-B., ul. Zygmuntowska 51 przyjmuje zgłoszenia do egzaminu do klasy pierwszej bez różnicy wyznania i narodowości. Blizszych informacji udziela kancelaria szkoły w godzinach rannych.

3-LETNIA ŻENSKA SZKOŁA ZAWODOWA

Zw. Pracy Obyw. Kobiet w Łomży, Rybaki 7, przyjmuje zapisy nowowstępujących uczenic na dział krawiecko-bielżniarski, wymagane ukończenie 5 oddz. szkoły powszechnej, opłata miesięczna zł. 20, dla niezamożnych ustępstwa.

3-LETNIA SZKOŁA ZAWODOWA ŻENSKA

P. M. S. w Łunińcu przyjmuje zapisy na kurs I-szy działu krawieckiego.

Warunki przyjęcia: 1) metryka chrztu, 2) świadectwo ukończenia najmniej 5 oddziałów szkoły powszechnej, 3) świadectwo szczepienia ospy.

Wpisowe 5 zł., opłata miesięczna 5 zł., uczennice niezamożne otrzymują zniżki. Przy szkole internat.

ŻENSKA SZKOŁA RĘKODZIELNICZA

Polskiej Macierzy Szkolnej w Ostrołęce prowadzi działy: krawieczynę, bielżniarstwo, gospodarstwo domowe. Opłata za naukę miesięcznie wynosi 15 zł. Kurs nauki trzyletni. Po ukończeniu szkoły uczennice otrzymują świadectwa czeladnicze. Przy szkole prowadzona jest bursa. Opłata miesięczna za utrzymanie w bursie wynosi 25 zł. (należność można uiszczać produktami).

3-LETNIA ŻENSKA SZKOŁA ZAWODOWA P. M. S.

w Pińsku z działem krawiecko-bielżniarskim przyjmuje zapisy uczenic na rok szk. 1934-35 w I terminie do dn. 20 czerwca rb., w II terminie od dn. 15 sierpnia do dn. 20 sierpnia rb.

Warunki przyjęcia: 1. świadectwo ukończenia conajmniej 5 klas szkoły powszechnej. 2. metryka urodzenia. 3. świadectwo szczepienia ospy.

Świadectwo ukończenia szkoły uprawnia do składania egzaminu czeladniczego.

Zapisy przyjmuje kancelarja szkolna, Portowa 58, w dni powszednie od godz. 10-ej rano do 14-ej.

DWULETNI KURSY ZAWODOWE ŻENSKIE:

kroju, szycia i haftu, prowadzone przez Zgromadzenie Sióstr Misjonarek św. Rodziny w Prużanie, przyjmują zapisy nowych uczenic od dnia 25 maja br. w kancelarji szkoły przy ul. Pacewicza 1 codziennie od godz. 8—12 i od 16—17.

Kursy mają za zadanie przygotować wykwalifikowane pracownice w zakresie kroju, szycia, haftu i bielżniarstwa. Prócz

tego zostały wprowadzone w zakres nauki obowiązkowej przedmioty ogólnokształcące (język polski, nauka o Polsce, rachunki z geometrią, higiena, rysunki, śpiew oraz pogadanki zawodowe). Na Kursy przyjmuje się uczennice w wieku od 15—22 lat ze świadectwem ukończenia 5 klas szkoły powszechnej. Nauka 2-letnia. Początek roku szkolnego od 20 sierpnia rb. Opłata miesięczna za naukę 10 zł. Niezamożnym ulgi. Do podania o przyjęcie należy załączyć świadectwo szkolne, świadectwo zdrowia, świadectwo urodzenia, 2 fotografie oraz wpisowe w wysokości 10 zł.

SZKOŁA RZEMIEŚLNICZA ŻENSKA

T-sza Szerzenia Pracy Zawodowej i Rolnej wśród Żydów w Białymstoku. Adres: Białystok, ul. Kilińskiego Nr. 23. Przyjmowanie uczenic w wieku nie niżej lat 14 i nie wyżej lat 16 na podstawie świadectwa ukończenia conajmniej 5 oddziałów szkoły powszechnej.

ŻENSKA SZKOŁA RZEMIEŚLNICZA J. HOLCMANA

w Pińsku, Albrechtowska 26. Wydział krawiecki, przyjmuje uczennice w wieku od 14—16 lat ze świadectwem 6-tu klas szkoły powszechnej.

Czesne roczne wynosi: klasa I zł. 100, II — 75, III — 75.

Niezamożne korzystają z ulg. Dla zamieszcowych przy szkole bursa; za całkowite utrzymanie wraz z czesnem zł. 40 — miesięcznie.

3 KL. KOEDUKACYJNA SZKOŁA HANDLOWA

Poleskiego Towarzystwa Oświaty Zawodowej w Brześciu n-B. Egzamina sprawdzające odbędą się przed wakacjami w dniach od 16 do 20 czerwca i po wakacjach w dniach 17 i 18 sierpnia 1934 r.

Do szkoły mogą być przyjęci kandydaci (tki) po złożeniu egzaminu sprawdzającego z języka polskiego i matematyki w zakresie 7 oddziałów szkoły powszechnej lub I kl. szkoły średniej (nowego typu). Podania przyjmuje kancelarja szkoły codziennie od godz. 15—18 w lokalu przy ul. Sienkiewicza nr. 32.

3 KL. SZKOŁA HANDLOWA KOEDUKACYJNA

Polskiej Macierzy Szkolnej w Łomży (pl. Kościuszki 7). Prócz przedmiotów handlowych i ogólnokształcących, wykładane są dla dziewcząt roboty kobiece i gospodarstwo domowe. Do szko-

ły przyjmuje się młodzież płci obojga w wieku od 14 do 16 lat. Wymagane jest świadectwo ukończenia 6—7 oddziałów szkoły powszechnej, lub 3-kl. szkoły ognokształcącej (dawnego typu).

Szczegółowe programy na żądanie bezpłatnie.

TRZYKLASOWA KOEDUK. SZKOŁA HANDLOWA

Artura Aschera nr. 104 w Pińsku, ul. Butrymowicza 29, przyjmuje zapisy uczniów przed ferjami wakacyjnymi w dniach 16, 17 i 18 czerwca br. od godziny 11—1 i 16—18; egzaminy sprawdzające odbędą się 19 czerwca o godzinie 9 rano. Po ferjach wakacyjnych przyjmować się będzie od 17—20 sierpnia br. Egzamin sprawdzający po ferjach 20 sierpnia o godz. 9 rano.

SREDNIA SZKOŁA HANDLOWA KOEDUKACYJNA w Wysokiem z Mazowieckiem rozpoczyna zapisy do klasy I-iej na przyszły rok szkolny.

Kandydaci i kandydatki z ukończoną szkołą powszechną dla zapewnienia sobie miejsca w szkole, winni jaknajwcześniej zgłaszać się z dokumentami do zapisów, które trwać będą od 15 czerwca do 30 czerwca r. b.

Adres Redakcji i Administracji: Brześć n.B.

Kuratorjum Okręgu Szkolnego Brzeskiego.

Materiały do części nieurzędowej nadsyłać należy pod adresem Kuratorjum O. S. B.

Cena prenumeraty rocznej Dziennika Urzędowego 6 zł.

Cena pojedynczego numeru 60 groszy.

Ogłoszenie na okładce: cała strona 100 zł., $\frac{1}{2}$ strony 60 zł.
 $\frac{1}{4}$ strony 30 złotych.

Ogłoszeń w tekście nie umieszczamy.

Konto P. K. O. Nr. 30527.

Odbito w Drukarni „LITERACKIEJ“ w Brześciu n. B.
z polecenia Kuratora Okręgu Szkolnego Brzeskiego.